

تَهْوُفٌ أَوْ عِرْفَانٌ

علامة محمد سعيد الدين أبو الفضل أفغاني

Ketabton.com

د کتاب پېژندنه

|||||

د کتاب نوم: تصوف او عرفان

ليکوال :: علامه محمد معين الدين أبو الفضل

خپرونکی: بېنوا انټرنیټ پاڼه

د چاپ ټول حقوق له لیکوال او بېنوا پاڼې سره خوندي دي.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى والصلوة والسلام على عباده الذين اصطفى اما بعد محترمومسلما نانوورونولکه څرنگه چې تاسی وینی چې پراسلام اومسلما نانو باندی له هره طرفه دانکاراوااعتراض لاری په موجوده دور کښی راخلاصی سویدی په همدې ابتلا کښی علم طریقت اوتصوف کوم چې داسلام اوداسلامی علومومغزدی اوهمدارنگه اولیاءالله هم راشکیل سویدی کوم چې الله ته دورتیرواومقربوبندگانوله جملې څخه څلرمه برخه ده چې نبیان صدیقان شهداءاوصالحین دی کوم چې الله پاک ددوئ په باره کښی فرمایلی دی ،فاولئک مع الذین انعم الله علیهم من النبیین والصدیقین والشهداء والصالحین، ځکه چې له یوې خواتصوف ،طریقت اواولیاءالله تش په نامه پیران اومریدان کوم چې په باطن کښی ټگان اودطریقت اوداولیاءدښمنان دی بدنامه وی لکه چې دهمدغسی ټگانوپه باره کښی مادابیت ویلی دی،

اذکاردلطانفوکه ظاهره بل ته ښه یې، په گیده کښی سری خفی اخفی وهی په بده، اوله بلی خوادڅلورومذهبوښمنان وهابیان وغیره پرتطریقت اوپرولیانودخدای پاک کوم چې مولانا رومی ددوئ په شان کښی فرمایې،

اولیا راهست قدرت ازاله، تیرجسته بازگرداندزراه،

قسم قسم طعنونه وایې اوله بیحیایې څخه ډکی خبری دتصوف اودولیانوپه شان کښی کوی موریوځل په خوادبینواپه ویب سائټ کښی دتصوف اوعرفان لړۍ پیل کړی وه خوله بده مرغه څه عوارض ووچی دالړۍ پاته سوه اوبیامحترم خالد هادی حیدری صاحب دمتدینومسلما نانو په خواهش مورته داخبره عرض کړه چې دالړۍ بیرته پیل کړونودادی ستاسی مسلمانانوورونودنفع په خاطرمودالړۍ پیل کړه چې ان شاءالله په دې سلسله کښی به داسی موادووینی چې نه به سترگولیدلی اونه به غوړواوریدلی اونه به چاپه خوب کښی لیدلی وی خواول دتصوف داهدافوپه اړه معلومات درکوم ځکه چې دیوشی دحسن اودقبح دپیژندلویوه لاردهغه شی دهدف پیژندل دی، محترمومسلما نوپه اجمالی ډول چې درته ووايم نودتصوف اوعرفان اودطریقت هدف دانسان تخلیه اوتخلیه ده یعنی دانسان وجوداوباطن له بدوااخلاقوڅخه لکه حسد، بغض، بخل، ریا، کبر، عجب وغیره څخه پاکول اودارنگه دانسان وجوداوباطن په ښوااخلاقوسره لکه اخلاص، تواضع، حسن نیت ،له خالق اومخلوق سره صحیح تعلق ،وغیره ښائسته کول دی اوپه تفصیلی ډول ئې دنومونی په توگه ځینی مهم هدفونه درته ذکرکوم.

د تصوف اوعرفان له تفصیلی اهدافو څخه لومړئ هدف:

محترم وروڼو! د طریقت او د تصوف له تحلیلي او مفصلو اهدافو څخه رومبڼی هدف دادی چې د انسان د زړه اصلاح وکړي . نو دلته په کارده چې اول په دې ځانونه خبر کړو چې د انسان د زړه اصلاح د شریعت له نظره په څونه اندازه کښی مهم او ضروري کار دی . د دې لپاره چې د تصوف او طریقت د شان عظمت او فیض او برکت ښه راته واضح سي ،

محترم مورونو د اسلام پیغمبر په یوه مبارک حدیث کښي چي امام بخاري ئې د صحیح بخاري په کتاب الایمان کښي ، او امام مسلم ئې په باب ﴿ أخذ الحلال وترک الشبهات ﴾ کښي روایت کړيدئ (فرمایلي دي : **ألا إن في الجسدِ مُضغَةً إذا صلحتْ صلحَ الجسدِ كله و إذا فسدت فسدَ الجسد كله ألا و هي القلبُ** . يعني خبردار اوسئ په دې چي بې شکه په بدن کښي د انسان يوه ټوټه غوښه ده کله چي دا غوښه سمه سي نو ټول بدن سمیږي ، او که دا غوښه فاسده او خرابه سوه نو ټول بدن فاسد او خراب گرځي خبردار ! دا ټوټه غوښه د انسان له زړه څخه عبارت ده . په دې مبارک حدیث کښي د اسلام پیغمبر د زړه په باب و انسانانو ته عموماً ، او و مسلمانانو ته خصوصاً دوه قسمه تعلیم ورکړئ دئ : اول دا تعلیم چي د انسان زړه هم سمیږي او هم خرابیږي . دوهم دا تعلیم چي د انسان نور ټول بدن او دارنگه د بدن ټول أعضاء په سموالي او په خرابوالي کي د انسان د زړه تابع دي ، که زړه سم وو نو ټول بدن به ئې سم وي ، او که زړه خراب وو نو ټول بدن به ئې خراب وي .

دارنگه په یوه بل مبارک حدیث کښي چي په مشکوة شریف کښي ئې ذکر راغلی دئ د اسلام پیغمبر فرمایلي دي : بې شکه دغه زړونه د انسانانو په دې ډول زنگ نیسي لکه څنگه چي اوسپینه ﴿ حدید ﴾ زنگ نیسي ، په اصحاب کرامو کښي یوه سړي له ده مبارک څخه پوښتنه وکړه چي ائ دخدای رسوله ! دغه زړونه چي زنگن سي يعني د گناهونو او رذیلو اخلاقو په وجه نو بیا به په کوم شي سره دغه زنگن زړونه بیرته صفا کیږي ؟ د اسلام پیغمبر په جواب کښي ورته وفرمایلي : چي د مرگ په ډیره یادونه سره ، او په تلاوت دقران کریم سره .

دارنگه په یوه بل مبارک حدیث کښي چي په مشکوة شریف کښي ئې روایت سوئ دئ ، حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) فرمایلي دي : خبردار ! هرشي لره یو صفا کونکئ سته او د انسانانو د زړو صفا کونکئ د الله ﴿ جل جلاله ﴾ ذکر دئ . همدا سبب دئ چي د طریقت په سلسلو کښي د ﴿ نقشبندی ﴾ طریقي استادان په اول نوبت کښي و مرید ته د قلبي ذکر وظیفه ورکوي ، مولانا ﴿ جلال الدین رومي رحمه الله ﴾ په مثنوي شریف کښي په دې ارتباط داسي فرمایلي دي :

آئینه کز زنگ و آرایش جدا است پر شعاعِ نورِ خورشیدِ خدا است

يعني دکوم انسان چي د زړه هنداره له زنگو څخه د بدو اخلاقو او اعمالو جلا او پاکه وي نو هغه به د الله ﴿ جل جلاله ﴾ له تجلیاتو او أنوارو څخه ډکه وي .

ومن الله التوفيق

محترمو وروڼو دتصوف او عرفان په تیره برخه کې موږ وتاسي ته دطريقت رومبني هدف چي عبارت دی له اصلاح څخه دزړه بيان کړ ، اوس د طريقت د دوهم هدف او غرض په بيان شروع کوو .

د طريقت دوهم هدف دادی چي له انسان څخه په اعمالو کې دنيت خرابي ليري سي او انسان په ټولو اعمالو کې دننه نيت خاوند وگرځي په دې ډول چي انسان هر شرعي عبادت او عمل کوي نوپه هغه نيت سره يې وکړي کوم چي همدغه عبادت او عمل دهغه تقاضا کوي قدرمنوورونولکه څنگه چي بزرگانودطريقت اوشريعت ذکرکړی دی چي طريقت دشريعت خادم دی . په حاق دواقع اونفس الامرکبني همدغسي خبره ده ځکه هر حکم چي شريعت صادرکړی وی نوتصوف اوطريقت په دې باره کبني زيارايستلی اوباسی يی چي مسلمان دهغه حکم وداسی عملی کولوته چمتوکړی چي په اعلی درجه عملی کول وی، چي ددې يوه بيلگه په رومبني برخه کبني دتصوف اوعرفان تیره سوه اودوهمه بيلگه يې داده په دې برخه کبني وتاسی ته ترتحقيق لاندی ده په خلاصه ډول بايدووايم چي شريعت پردې خبره باندي په اخيره درجه کبني تاکيد اوتينگارکړیدی . چي مسلمان چي هرشرعی عمل کوی نوضروربه په هغه کبني د ده نيت صحيح وی اوبا الفرض که يومسلمان يوشرعی عمل په فاسدنيت سره وکړی نوعمل يې باطل دی . اوودته به ددغه فسادجزا هم ورکړه کيږی مطلب دشريعت له نظره په اعمالو کبني دنيت ښه والی په اول قدم کبني ضروري گڼل سويدي ، او د عمل او عبادت ثواب او صحت الله جل جلاله پر نيت باندي موقوف گرځولی دی ، لکه چي داسلام پيغمبر په يوه متفق عليه حديث کبني فرمايلي دي (انماالاعمال بالنيات وانمالکل امرء مانوی) يعني بې شکه خاص دا خبره ده چي عملونه تر نيتو پوري تړلي دي ، او هرسړي لره به هغه شی پلاس ورځي کوم چي ده يې نيت کړی وي . دغه مبارک حديث په دې سبب د اسلام پيغمبر وځلگو ته وفرمايه چي يو نفر چي دمهاجر ام قيس په نامه ياد سوي دی په مکه شريفه کبني ويوي ښځي ته چي په ام قيس سره مشهوره وه راغی او ورته يې وويل چي له ما سره نکاح وکړه ! هغې ورته وويل : چي زه له مکي څخه ومدينې ته په هجرت روانه يم نو که ته هم هجرت راسره کوي نو بيا زه هم نکاح در سره کوم ، نوبيا دغه سړی هم ومدينې ته په هجرت راغی خو په دې نيت چي دغه ښځه لاس ته راولي ، نو کله چي د اسلام پيغمبر له دغه حاله څه خبر نو يې دغه مبارک حديث وفرمايو ، په دې مبارک حديث کبني دا مضمون هم راغلی دی چي نو دچاکه هجرت وخدای او ورسول ته وو نو دخدای او د رسول په نزد هم دده هجرت و خدای او رسول ته بلل کيږي او هجرت يې مقبول دی ، او د چا چي هجرت و دنيا ته وو چي حاصله يې کړي ، او يا يې و ښځي ته وو چي په نکاح ئې کړي ، يعني په هجرت کبني يې نيت د دنيا يا د ښځي کړيوو نو دخدای په نزد دده دغه هجرت وهغه شي ته بلل کيږي کوم چي ده يې نيت کړی وي او په الهي در بار کبني کوم ارزښت او مقبوليت نه لري .

محترمو وروڼو ! ځموږ د امام اعظم رحمه الله د مذهب مطابق کوم اعمال چي اعمال مقصوده بلل کيږي دهغو صحت او په هغو عملو سره ثواب گټل دواړه پر صحيح نيت باندي موقوف دي . اعمال مقصوده لکه لمونځ ، روژه ، زکات ، حج . او کوم عملونه چي له مقصوده عملو څخه نه وي لکه اودس ، نو دهغوی صحت پر نيت باندي

موقوف نه دئ ، او ثواب حاصلول د هغو عملو په ذریعه پر نیت باندی موقوف دئ . او په یوه عمل کي چي د ډیرو شیانو نیت سرئ وکړي نو د هر نیت په بدل کي ثواب ورکيږي ، د مثال په ډول یو سرئ و مسجد ته ځي نو په دغه تگ کښي د جماعت د لمانځه نیت وکړي او دارنگه د مسلمانانو وروڼو دملاقات نیت وکړي ، اود مسلمانانو کلیوالو د جوړ او ناجوړ د پوښتني نیت وکړي ، او دارنگه نور ښه نیتونه وکوي نو د دغو ټولو نیتو اجر او ثواب الله تعالی ورکوي ، او که یواځي د جماعت د لمانځه نیت وکوي نو بیا یواځي د جماعت د لمانځه د نیت ثواب ور کول کيږي . په هر حال په طریقت کښي د طریقت د استاذانو دوهم هدف دادئ چي مسلمانان له فاسدو ، او خرابو نیتو څخه وژغورل سي او په ټولو طاعتو ، عبادتو ، او عملو کښي د صفا او ښه پاک نیت خاوندان وگرځي . د اسلام پیغمبر فرمایلي دي : نیت المؤمن خیر من عمله یعنی د مومن او مسلمان سرې نیت دده تر عمل بهتر دئ . په شریعت کښي دا مسئله هم سته چي که یو بې وسه مفلس سرئ په زړه کښي په ټینگه سره داسي نیت او اراده راوگرځوي چي کاشکي ما یو ارب روپی درلودلای او دغه ټولي مي دخدای د رضا لپاره صرف کړي وای او دخدای ج په نزد دئ صادق وي په دغه نیت کښي نو الله پاک وده ته د هغومرو روپو چي دخدای جل جلا له لپاره صرفي کړای سي ثواب ورکوي . محترمو د تصوف اوعرفان او طریقت دوهم هدف دادی چي دحسن نیت په داسي شرافت سره انسان شرافت مند وگرځوي کوم چي شریعت وهغه ته ددونه زیات تاکیدپه نظر سره کتلی دی .

محترمو وروڼو دتصوف او طريقت له عمدو او مهمو اهدافو څخه دريم هدف دادی. چی سالک او مريدودې ته هڅه وی چی په شپږ قسمه مراتبو مشرف سی او په عمل کښی ئې راوولی او کله چی یوانسان دغه شپږ قسمه مراتبې عملی کړی نودی دالله په دغه حکم سره، چی یا ایها الذین آمنوا ادخلوا فی السلم كافة، مل کونکی وگرځېدی او کامل مومن او مسلمان ورڅخه جو رسو دغه شپږ قسمه د مراتبې کومی چی بیان بې په راتلونکو برخو کښی ان شاء الله درته راسی په دې خاطر د طريقت مشائخو ﴿رحمهم الله﴾ وضع کړي دي چی په مريدانو کښی دالله پاک ویره اوله الله څخه ډاردوئ په زړونو کښی دغریزې قوې په شان راسخ وگرځی او دارنگه ئې ددغومرابطوپه وضع کښی دامقصدی چی په سبب د عملی کولو ددغومرابطوپه سالکینو کښی د دې ملکه، او قوه پیدا سی چی بیا دوی و کولای سی چی خپل ځانونه او نفسونه له ﴿هوا﴾ یعنی له نفسی ناروا خواهشاتو څخه په سهولت او اسانی سره وساتي، ځکه لکه څرنگه چی له الله (جل جلاله) څخه ویره په انسان کښی ددغو شپږ قسمه مراتبو په وجه قوی کیږی او پیدا کیږی، دارنگه دغه شپږ قسمه د مراتبې د عملی کیدو په صورت کښی انسان په ترک د هوا، او په منع کولو د خپل ځان د نفس د ناروا خواهشاتو څخه موصوف گرځوي، او دغه دواړه صفتونه یعنی خوف له الله څخه او منع د نفس له هوا څخه — هغه عظیم بنیادي صفتونه دي چی الله پاک مدار د دخول د جنت گرځولي دي، لکه الله (جل جلاله) چی فرمایلي دي: ﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ، فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ﴾ یعنی هر څه چی هغه څوک دی چی ویریدلی وي — یعنی په دنیا کښی — له دریدو دده په حشرگاه کی لپاره د حساب د ﴿رَبِّ دده﴾، او منع کړی یې وي ده نفس خپل له ناروا خواهش څخه نو بې شکه جنت خاص همداجنت ځای د ورتللو دده دی.

محترمو وروڼو! ﴿هوا﴾ په لغت او زبان د عربو کښی و سقوط یعنی لویدو ته ویل کیږی، او په شریعت کښی هوا — میلان ته د نفس ویل کیږی و یوه ناروا او نامناسبه کار ته، و دغه میلان د نفس ته ځکه هوا ویله کیږی چی دغه راز د نفس میلان چی یو څوک عملی کوي نو دغه څوک په دنیا کښی له لوړ مقام څخه و ډیر کښته او خسیس مقام ته رالویږی، او په آخرت کښی به د دورځ په کندو کښی لویږی. حضرت ابو بکر وراق ﴿رحمه الله﴾ فرمایلي دي: چی په دنیا کښی تر هوا خبیث شئ الله (جل جلاله) نه دی پیدا کړی. د اسلام پیغمبر په یوه مبارک حدیث کښی — چی بیهقي یې روایت کړی دی — فرمایلي دي: چی درې خویونه هلاکونکي دي، یعنی که په انسان کښی موجود سی نو انسان په دنیا او آخرت کی برباده وي، د اسلام پیغمبر اول له دغو درو خویو څخه دا خوی ذکر کړی دی چی انسان د نفس د هوا تابعداري کوي. د طريقت علماوو ترک د هوا، او نفس را منع کول له تر سره کولو څخه د ناوړو خواهشاتو د نفس درې قسمه کړی دی: اول قسم دادی چی انسان له هغو عقیدو څخه ځان و ساتي چی په ښکاره ډول له قرآني آیاتو څخه، او له نبوي احادیثو، او إجماع څخه مخالف وي، دا هغه قسم ترک د هوا او خواهش نفساني دی چی ددې په وجه انسان ﴿سني﴾ بلل کیږی، او که په انسان کښی دغه صفت موجود نه وي نو بیا دغه انسان یا شیعه، یا وهابی، یا سلفی، او یا بل قسم مبتدع بلل کیږی او سني نه ورته ویل کیږی

. او دوهم قسم ترک د هوا دادئ چي انسان په دې ډول وي چي دغه درې صفت په ده کښي موجود وي اول دا صفت په ده کښي موجود وي چي کله دده په زړه کښي انديښنه د يوې گناه پيداسي نو في الحاله يې د خدائ تعالی حساب ورپياد سي ، او له دغي گناه څخه منع و کړي . دوهم دا صفت په ده کښي موجود وي چي هر هغه شئ چي دهغه په روا والي کښي و ده ته شک او شبهه پيدا سي نو هغه کار پرېږدي ، چي د نبي عليه السلام په مبارکو حديثو کښي و دغه ته ترک د مشتبهاتو ويل سوئ دئ . دريم داصفت پکښي موجود وي چي له هر هغه مباح او روا کار څخه هم ځان ساتي چي له سرې سره دا انديښنه پيدا کيږي چي که دغه کار وکړم نو خدائ ناخواسته د دې کار په وجه به په يوه ناروا کار اخته سم او اعلى قسم د ترک د هوا دادئ چي له انسان څخه نفساني هوا پر مخ ليري سي ، په دې ډول چي دده او دده د نفس مطلب او مقصد هغه شئ و گرځي کوم چي الله پاک په راضي کيږي ، او الله تعالی يې له ده څخه غواړي ، لپاره د حاصلولو د دغه مقام صوفيه رحمهم الله ﷻ د ﷻ لا اله الا الله ﷻ ذکر په کثرت سره تکراره وي ، ا و دغه مبارکه کلمه په شپاړوز کښي په زرهاوو واره وايي ، سره له دې چي د ويلو په وخت کښي د کلمې په معنی کښي د ﷻ لا مقصود الا الله ﷻ ملاحظه په زړو کښي کوي . (مجدد الف ثاني شيخ أحمد سرهندي رحمه الله) فرمايلي دي : إن العبدَ مادام في هوى نفسه فهو عبد نفسه مطيع الشيطان { يعني بې شکه يو بنده چي تر څو پوري د نفس په هوا کښي را گير وي نو دئ بنده د خپل نفس دئ ، او فرمانبرداره د شيطان دئ ، او دغه ډير لوى دولت يعني — چي ليري کول د هوى د نفس دي له ځان څخه په کامل ډول — د طريقت له مخي هلته و انسان ته حاصلېږي چي انسان په ولايت خالصه او په فنا اکمله او په بقا اکمله سره مشرف وگرځي ، او کله چي سالک او صوفي په دغه مقام سره مشرف سي ، نو دغه خصلتونه الله پاک دده نصيب کوي : اول رضا په قضا د الله (جل جلاله) ، دوهم دا چي کوم تکليف او مشقت وده ته ورسېږي نو دده په سينه کښي هيڅ تکليف او تنگي نه پيدا کيږي ، او که ددغه مصيبت دليري کيدو لپاره دعا کوي نو له دې وجهي يې نه کوي چي له دې مصيبت څخه دئ تکليف محسوسوي ، بلکه له دې وجهي يې کوي چي الله پاک د دعا په کولو او د عافيت په غوښتلو سره و بندگانو ته امر کړئ دئ ، دريم دا چي په دغه مرتبه کښي صوفي په اختيار سره د الله تعالی بنده گرځي لکه څنگه چي دئ بنده دالله پاک په تسخير او په استرار سره ، څلرم داچي په دغه وخت کښي شيطان دده د بې لاري کولو لپاره هيڅ لار نه سي پيدا کولای ، مگر که په نادر او په شاذ ډول سره يوه لار ورته پيدا کړي ، پنځم ۵ دا چي په دغه وخت ښي صوفي د الله پاک د دغه قول مصداق گرځي چي : (إن عبادي ليس لك عليهم سلطان و كفى بربك وكيلا) . شپږم دطريقت له مخي په دغه وخت کښي وده ته ﷻ رَجُلٌ ﷻ يعني سرئ ويل کيږي ، گواکي تر دې له مخه دغه سرئ ماشوم دئ ، لکه چي (شيخ اجل مولانا يعقوب چرخي رحمه الله) فرمايلي دي : چي بې شکه هيڅ يو سرئ د سړو و درجې ته نه رسېږي تر څو چي د نفس له هوى څخه خلاص نه سي . ، اوم ۷ داچي په دغه وخت کښي بنده حقيقي مؤمن گرځي ، لکه چي د اسلام پيغمبر په يوه حديث کښي — چي امام بَغَوِي ئې په شرح السنة کښي روايت کړيدئ ، ا و امام نووي په خپل اربعين کښي ويلي دي چي دا صحيح حديث

دئ — فرمايلي دي : لا يؤمن أحدكم حتى يكون هواه تبعا لما جئت به ❖ يعني نه سي گرځيدلاى حقيقي مؤمن
هيڅ يو له تاسي تر هغه پوري چي سي خواهش د نفس دده تابع دهغه چي راتگ کړيدئ ما ، يعني د خدائ له لوري

محترم وروڼو! په دریمه برخه کېنې مور د شپږ قسمه مربوطو ذکر کړې و اوس ئې تفصیل درته کوم خوږه دې برخه کېنې د مربوطې د اول قسم کوم چې مشارطه ورته ویله کیږي تفصیل کوم خوږو مې و دوو خبرو ته فهم وکړې، اوله خبر داده چې د طریقت او د تصوف چې کوم هدفونه دي نو په هغوی کېنې تر ټولو ډیر مهم هدف دغه شپږ قسمه مربوطې دي

چې تفصیل به یې درته راسي، او په کار دې چې (ام الأهداف) یعنی د طریقت د ټولو مقاصدو او اهدافو مور ورته وویلې سي، هر مسلمان ته ډیر ضروري دې چې د دغو مربوطو تفصیل په ډیر غور سره مطالعه کړي، او په یاد یې کړي

دوهمه خبر داده چې د طریقت علماؤ د دغو مربوطو اخذ له دې قوله د الله (جل جلاله) څخه کړې دې چې الله پاک فرمایلي دي: {ياأيهاالذین آمنوا إصبروا و صابروا و رابطوا} یعنی ائ هغه کسانو! چې ایمان یې ر اورئ دې صبر کوی، یعنی پر طاعت او عبادت باندي، او له گناه او ناروا کارو څخه، او پر سختیو او مصیبتو باندي، او غلبه کوی. په صبر کولو کېنې پر مقابل طرف خپل چې له دین څخه دباندې خلگ دي، یعنی پر نورو خلگو باید تاسې همیشه په صبر کولو کېنې پر هر قسم سختیو باندي غالبه یاست، او مربوطه کوی. د دغه مبارک ایت په اخیر کېنې د **رابطو** لفظ له (مرابطة) څخه جوړ دې د طریقت علماؤ له دغې اخیری کلمې څخه دغه شپږ قسمه مربوطې رايستلی دی امام غزالی د ورباطو د جملې تفسیر په دې ډول کړیدی، فرابطوا انفسهم اولاً بالمشارطة ثم بالمراقبة ثم بالمحاسبة ثم بالمعاقبة ثم بالمجاهدة ثم بالمعاقبة، فکانت لهم في المرابطة ست مقامات انتهی، محترم وروڼو دغه شپږ قسمه مربوطې په دې ترتیب دی، اول مشارطه، دوهم مراقبه، دریم محاسبه، ۴ معاقبه، پنځم مجاهده، او شپږم معاقبه، چې تفصیل او بیان یې په دې ډول دې: اول د مشارطې تفصیل:

محترم وروڼو! مشارطه و دې ته ویله کیږي چې هر وخت چې مسلمان سهار را کېنې او د سهار له لمانځه څخه فارغ سي نو ده ته په کار دې چې یو ساعت یعنی یو لږ وخت خپل زړه له نورو فکرو څخه فارغ کړي، او و خپل نفس ته دا ډول ووايي: چې اې ځما نفسه دا آخرت لپاره دلته په دنیا کېنې ځما سرمایه فقط فقط دغه ځما عمر دې که لږ وو او که ډیر، او هر وخت که ځما دغه عمر پای ته ور سیدئ نو ځما دا آخرت راس المال او سرمایه ختمه سوه، او نور بیا زه د آخرت لپاره یو داسې عمل نه سم کولای چې بیا د هغه گټه تر لاسه کړم، او دا اوس نوې ورځ ده چې الله پاک ځما اجل ځنډه ولی دې، او زه یې د دغې ورځې په سهار کېنې ژوندئ راپورته کړم، که په شپه کېنې الله پاک ځما روح قبض کړیوای نو بیا به مي دغه ورځ له لاسه وتلې وای، نو ائ ځما نفسه!، او ائ ځما سترگو او غوږو!، او ائ ځما د بدن ټولو اعضاوو!، او ائ ځما عقله او ځما حواسو او د بدن ټولو قواوو ټول خیال کوی چې دغه ورځ درڅخه ضایع نه سي. په خلاصه ډول مسلمان باید هر سهار له لمانځه څخه وروسته له خپل ځان سره دغه سوچ،

او فکر باید پوخ کړي چې دغه ورځ چې ماته بیا خدای پاک **❖** عزوجل **❖** مهلت دژوند پکښې راکړ باید عبث یې تیره نه کړم ، او ځما د بدن له هرې عضوي څخه چې کوم دخیر او د نیکی کار صادریدلای سی هغه کار باید وکړم ، او چې کوم کار د بدی ورڅخه صادریدلای سی له هغه څخه باید ځان وساتم ، د مثال په ډول دا فکر له ځانه سره ووهي چې دغه خوله او ژبه چې ماته الله راکړیده ، او ددې صلاحیت هم الله پاک پکښې ایښی دی چې خیر او نیکی ورڅخه صادره سی لکه دقرآن کریم تلاوت ، د الله جل جلاله ذکر ، ومسلمانانو ته د سمې لارې ښوونه ، اوداسي نور . اودا صلاحیت یې هم پکښې ایښی دی چې بد ورڅخه صادر سی لکه غیبت ، درواغ ، بښتانه ، دنمیمت او شیطان خبرې ، د دروغو شاهدي ، و خلگو ته بد رد ویل اوداسي نور ، نوزه باید خپله دغه خوله او ژبه په دغه ټوله ورځ کښې — چې ځما د دې شیرین عمر یوه برخه ده ، او دا معلومه هم نه ده چې دا به ځما د عمر اخیري ورځ وي او که به می عمر یو څه لاپاته وي — دخیر په کارو کښې کار کړم ، او له بدو کارو څخه یې وساتم .

په یوه حدیث شریف کښې — چې صاحب دمشکوة او نورو یې روایت کړیدی — راغلي دي : چې هر سهار دانسان د بدن ټول اندامونه د انسان وژبي ته د خدای روی نیسي چې خیال کوه که ته سمه چلیدلي نو موږ ټول سم چلیږو ، اوکه ته چپه و چلیدلي نو موږ دي ټول بې لاري کړلو . محترمو ورونو! ودغه ته مشارطه ویله کیږي ، او دغه د مشارطې بیان دی.

محرمو مسلمانانو د تصوف او عرفان په تيره برخه کښې ماتاسی ته دمرابطې داول قسم چی مشارطه ورته ویل کیږی بیان وکړاوس په دې برخه کښې دمرابطې د دوهم قسم چی مراقبه ورته ویل کیږی بیان درته کوم محرمواولیا ء کرام اودطریقت استاذان دمردانو اودمسلمانانو داصلاح دپاره ودوی ته له مشارطې څخه وروسته دوهم تعلیم دمراقبې کوي ،مراقبه چی په اسانه طریقه زه وتاسی ته درونښیم نوباید و وایم چی دمشارطې کوم چی دمراقبې اول قسم دی اودمراقبې کوم چی دمراقبې دوهم قسم دی. مثال داسی دی. لکه یو امیر بادشاه او حکیم چی یوچاته یوه وظیفه ورسپاری نوورته و وایی چی گوره دغه وظیفه به پدغه طریقه ترسره کوی اوله دغې طریقې څخه به مخالفت نه کوی دادمشارطې مثال دی. کومه چی ودپته ویله کیږی چی مسلمان دسهار له لمانځه څخه وروسته یوڅه وخت تنهاکښینی اوخپل ځان او و خپلی خولې ته اودبدن وتولو انداموته داو وایی چی ای. ځما ځانه ای. ځما دبدن اعضاوددایچی نن زه سهار بیاژوندی. راکښینستم داپرما باندی دالله پاک لوی فضل وسو چی ځماژوند ئی رادراز کړاود دې موقع ئی راکړه چی داخرت دپاره خواری وکارم نوباید پدغه ورځ کښی دخیرکارونه وکړم اودبدو کاروڅخه ځان وساتم اودمراقبې مثال دادی. چی یوحکیم ویوچاته یو وظیفه ور وسپاری اوهدایت اوتوصیه ورته وکړی وروسته بیا دشالخوا پسی گوري چی ایا دغه ځما وظیفه دارځما هدهایت مطابق اجرا آت کوي اوکې نکوي ځکه که امیر دشالخوا پخپلو وظیفه دارانوپسی گوري نوکه ئی بالفرض و غله ته وظیفه ورسپارلې وي نودهغه غله څخه شریف اوامین سرئ جوړیږی اوکه دشالخوا فهم اوفکر نه پسی کوي نوله بزرگو وظیفه دارانوڅخه به اخیرغله جوړسی دارنگه کله چی هرانسان هرسهار و خپل ځان اونفس ته دخیرتوصیه وکړی نوله دې څخه وروسته چی بیا په عمل اوکارشروع وکړی نوباید په خپل ځان اودخپل ځان په ټولو اعضاوو اوانداموپسی گوري چی ایا ځما دسهارني نصیحت اودستورمطابق کار روان دی. اوکه نه دی. ځکه هرانسان چی و خپل نفس ته متوجه نه وي اودخپل نفس مراقب نه وي اود دې خیال اوسوچ نه وي ورسره چی الله جل جلاله ځما هرڅه وینی اوالله پاک وماته اوځما هرڅه ته حاضر اوناظر دی. نوبیا د ده نفس طغیان سرکښی اوفسادکوي حاصل دادی. چی مراقبه له دووشیانوڅخه عبارت ده اول شی دادی. چی انسان و خپل ځان ته متوجه وي چی کوم یونالایقه کار ورڅخه و نه سی اویا یولایق کارورڅخه پاته نه سی البته دکسلت اودسستی. اودغفلت اودبې غوری. په وجه اودوهم شی دادی. چی انسان په هرکارکښی ودپته متوجه وي چی الله جل جلاله ماوینی که زه ښه کار کوم اوکه بد کار کوم الله جل جلاله وماته حاضر اوناظر دی. دقران کریم دایاتو اودنبی علیه السلام دحدیثواودارنگه د دین دبزرگانو داقوالو له مخی دمسلان دپاره مراقبه یوستر ضروری عمل دی. ،

من اراد الاستقصاء فعليه بالاحياء

محرمو ورونو! دمرايطي دريم قسم ❖ محاسبه بعدالعمل ❖ ده يعني له خپله نفسه سره حساب کول وروسته له عمل اوکارڅخه، دمحاسبې تحليل اوبيان کښې ددوو(۲) شيانو تفصيل درته کوم اول دمحاسبې د حقيقت اودمعنی تفصيل دوهم دمحاسبې دفضيلت اودشرعي ارزښت تفصيل .

محرمو ورونو! لکه څرنگه چې دشارطي په بحث کې داخبره ذکر سوه چه هرمسلمان ته پکارده چه بايد دئ هرسهاردورځي په سرکښې بايدداسې وخت ولري چه وځپل نفس ته اوو خپل ځان ته دخير تو صيه وکړي، دارنگه وهر مسلمان ته داهم پکار ده چه هره ورځ چه تيره شي نو دورځي په اخير کښې بايد داسې وقت ولري چه په هغه وقت دئ له ځانه سره ددې حساب وکړي چه په دغه ورځ کښې چه تيره سول ما کوم کوم نیک کارونه وکړل، او په څه طريقه مي وکړل . اياپه دغه ورځ کې خو به له ما څخه دالله په بندگي کښې کوم تقصير له ما څخه نه وي سوي، اودارنگه په دې کښې فکر ووهي چه په دې تيره ورځ کښې خو به له ماڅخه کومه گناه نه وي صادره سوې . بيا که چيري له خپله نفسه سره په دغه محاسبه کښې کوم ديني نقصان په نظر نه ورغئ نوباید په زړه کښې خوشحاله شي، اوکه يې په کوم نقصان او تقصير په عبادت کښې دخدای علم راغي نوباید پريشانه سي اوتوبه گار سي اودهغه نقصان جبیره وکړي ودغه ته محاسبه بعد العمل ويله کيږي.

دامحاسبه داسې مثال لري لکه يو تاجرچه له خپلو شريکانو سره په کال کې او يا په مياشت کښې حساب کوي لپاره ددې چه د تيرکال دتجارت گټه اوتاوان معلوم کړي . دمحاسبې فضيلت او شرعي اهميت :محرمو ورونو! له خپل نفسه سره حساب کول له اسلامي اعمالو څخه يو بل ډير مهم اوضروري عمل دئ الله پاک فرمايلې دي : (ياايهاالذین امنوا اتقوا الله ولتنظر نفس ما قدمت لغد) يعني ائ هغو کسانو چې ايمان يې راوړئ دئ وويريږئ له الله (جل جلاله) څخه ، او ودي گوري هرنفس و دې ته چې څه مخکي ليرلي دي ده لپاره د سبا ،يعني هر نفس دي په دې کښې سوچ او فکر کوي چې ايا د قيامت د ورځې لپاره ما کوم څه کړيدي او که مي نه دي کړي ،اوکه مي کړيوي نو ايا داسې څه مي کړي دي چې د هغه څه په سبب الله (جل جلاله) راڅخه راضي سي ،اوجنت مي نصيب سي ،او داڅرت له عذابو څخه خلاص سم . او که مي پرعکس او خلاف ددې نورڅه کړي دي . په دغه مبارک آيت کښې الله پاک په دغه قول کښې چې ❖ ولتنظر نفس ما قدمت لغد❖ و همدغي ❖ محاسبې بعد العمل ❖ ته اشاره فرمايلې ده ،اوبندگان يې په دې سره امر کړيدي چې دوی هروخت بايد له خپله نفسه سره حساب کونکي وي . حضرت عمر ❖ رضي الله عنه ❖ فرمايلي دي : (حاسبوا انفسکم قبل ان تحاسبوا، وزنوها قبل ان تؤزنوا) يعني حساب کوی ! له نفسو خپلو سره له مخه تر دې چې حساب درسره کړکيږي له تاسې سره —يعني دقيامت په ورځ — او تلې نفسونه خپل له مخه تر دې چې تلل کيږي تاسې — يعني د قيامت په ورځ — . همدارنگه روايت دئ چې حضرت عمر به هره شپه خپلي دواړې پښې په ❖ ډره ❖ وهلې ،او و خپل نفس ته به يې ويل چې : کوم څه دي په نن ورځ کښې د آخرت لپاره وکړل ؟ ؟ . همدارنگه حضرت ميمون بن مهران فرمايلي دي چې : هيڅ يو بنده له متقيانو څخه

نه سي شميرل كيدلاى، ترهغه پوري چي دى له خپل نفس سره داسي محاسبه عادت و نه گرځوي چي هغه سخته وي تر محاسبې د يوه شريك له بل شريك سره چي په تجارت كښي ورسره شريك وي .

هم دارنگه روايت دى چي حضرت أبو طلحه **رضي الله عنه** په حال د لمانځه كښي په يوه مرغه مشغول سو، يعني يو مرغه يې وليدى او په هغه كښي يې سوچ بندسو، او په دې وجه يې په حضور د زړه كښي خلل راغلى . نو ده مبارك په بدل كښي ددغه كار يو باغ د الله (جل جلاله) درضا لپاره صدقه كړ* .

د مرابطې څلرم قسم:

محترمو وروڼو! د مرابطې څلرم قسم **❖ معاقبة النفس ❖** ده، يعنې سرزښت او عذاب وركول و نفس خپل ته . تفصيل او توضيح ددغه څلرم قسم په دې ډول ده : چي كله انسان له خپله نفسه سره محاسبه وكړي، او له نفسه سره د حساب كولو په نتيجه كښي انسان په دې اگاه سي چي څما له نفس څخه فلاني گناه، يا فلاني تقصير په عبادت كښي د الله پاك صادر سويدي، نو په دغه وخت كښي و دغه انسان ته په كار ده چي و خپل نفس ته سرزښت او سزا وركړي . په دې ډول چي خپل نفس ملامت كړي، او و دې ته يې متوجه كړي چي له سوي گناه او تقصير څخه توبه گار سي، او ويو داسي نيك كار او نيك عمل ته مخ ورواړوي چي د تير تقصير جبران په وسي .

د مثال په ډول يو سړي د نفس د شهوت او خواهش په سبب حرام شئ و خوړئ، نو په دې صورت كښي و نفس ته د سرزښت وركولو يوه برخه داده چي دغه سړئ **❖ لوړه ❖** پر ځان باندي راوولي، او په حلاله ډوډۍ هم ځان نه مړوي، او روژې و نيسي، ددې لپاره چي و نفس ته ئې يو قسم سرزښت وركړسي، او په اينده كښي بيا د حرامي غذا خواهش څرگند نه كړي . دارنگه په لمانځه كښي له سړي څخه تقصير وسي، نو ددې په سبب بايد دئ و خپل نفس ته په دې ډول سرزښت وركړي چي ډير نفلونه وكړي . اودارنگه يې په تهجد او نورو نفلي عباداتو مكلف كړي . محترمو و دغه ته **❖ معاقبة النفس ❖** ويله كيږي، چي ښه وضاحت به ئې په ضمن كښي ددې درته راسي چي د الله (جل جلاله) د مخلصو بندگانو د معاقبة النفس يو څو **❖ نمونې ❖** درته ذكر كړم :

له **❖ حضرت منصور بن ابراهيم ❖** څخه روايت دئ چي دالله **❖ عزوجل ❖** د عبادت گزاره بندگانو څخه يوه سړي له يوې ښځي سره خبري كولې، نو كرار په كرار د خبرو پائ و دې ته راورسيدي چي د ښځي پر **❖ ورانه ❖** باندي يې لاس كښيښودئ، وروسته له دې يو دم پر دغه كار باندي سخت پښيमानه سو، او بيا يې خپل دغه لا س واور ته ونيوئ، ترهغه پوري يې نيولئ و چي لاس ئې پر مخ و سوځيدئ او ختم سو . همدارنگه روايت دئ چي په بني اسرائيلو كښي يو نفر و چي ډيره زمانه يې په يوه عبادت گاه كښي د الله (جل جلاله) عبادت وكړ، يوه ورځ له عبادت گاه څخه راووتئ، نوناڅاپه يې پر يوه ښځه باندي سترگي ولگيدلي، اوفي الحاله له دې ښځي سره د ميني په آفت مبتلا سو، او بده اراده ئې په زړه كښي را وگرځيده، اوددغي ښځي په نيت يې له عبادت گاه څخه خپلي دواړي پښې رادباندي كړې . الله عزوجل **❖** دده د تير عبادت په سبب پر ده باندي رحمت وكړ، او دده په زړه كښي يې ويره پيدا كړه، نو بیره پښيमानه سو . بيا كله چي يې اراده وكړه چي خپلي پښې بيرته وعبادت گاه ته داخلي كړي، نو في الحاله يې دا فيصله وكړله چي څما دغه پښې د الله پاك په نافرمانې كښي له عبادت گاه څخه خارجي سويوې، نوڅما دي په خدائ تعالى قسم وي چي څما تر مرگه پوري زه دا خپلي پښې وعبادت گاه ته داخلي نه كړم . بيا ئې

دغه خپلي پښې دباندې پريښودې، ترهغه پوري چې بارانو، واورو، بادو اولمر دغه دواړي پښې ورڅخه پرې کړلې، اوده پر دې باندي د الله ﷻ جل جلاله ﷻ شکر ادا کړ

په يوه بل روايت کښي راځي چې حضرت تميم داري ﷻ رضي الله عنه ﷻ يوه شپه بیده سو او د تهجد دلمانځه لپاره نه سو رابيدار، نوددې په بدل کښي يې وځپل نفس ته دا سرزښت ورکړ چې يو کامل کال ئې د شپې خوب نه دئ کړئ، او ټوله شپه به په عبادت کښي مشغول ؤ . محترمورونو! ودغه ته ﷻ معاقبة النفس ﷻ ويله کيږي دغه کوم قولونه چې مور يې ذکر وکړ د احياء العلوم په څلرم جلد کښي مطالعه کړي...!!!

د مراتبي پنځم ﷻ ۵ ﷻ قسم:

محترمورونو! دمرابطې پنځم قسم ﷻ مجاهده ﷻ ده . مجاهده ودې ته ويله کيږي چې انسان پخپل ځان کښي د عبادت اود طاعت په کارو کښي کسلت او سستي محسوسه کړي، او بې شوقي او بې ذوقي ورته پيداسي، نودغه انسان وځپل نفس او ځان ته ادب ورکړي . په دې ډول چې له دې سره سره چې عبادت او طاعت، باندي ثقل او دروند وي، خپل نفس په جبر سره و سختو او گرانو عبادتو ته متوجه کړي، ترڅو چې اساسي عبادتونه لکه فرض، واجب، سنت او مستحب . اوارنگه له گناوو څخه اجتناب دده ونفس ته ډير اسانه کارونه معلوم سي، اوکسلت او سستي د الله (جل جلاله) په بندگۍ کښي ورڅخه ليري سي . لکه چې د الله تعالی صالحو او نيکو بندگانو به دغه ډول کول، چې يو څو نمونې يې د مراقبې په بحث کښي مور درته ذکرلې، اوځيني نمونې يې دلته درته ذکر کوم:

له حضرت عمر بن الخطاب ﷻ رضي الله عنه ﷻ څخه يوه ورځ دماځيگر د لمانځه جماعت تير سو، نوددې په بدل کښي ده مبارک خپله ځمکه — چې دوه سوه درهمه يې قيمت وو— دالله جل جلاله ﷻ د رضا لپاره صدقه کړې . همدارنگه دده مبارک له ځوئ عبدالله څخه چې به کله يو لمونځ د جماعت ﷻ قوت ﷻ سو نو هغه شپه به ئې ټوله روڼه کړله، اونفلونه بې کول . يوه شپه له ده مبارک څخه د ماښام لمونځ دوندې قدر ناوخته سو چې دوه ستوري په اسمان کښي ښکاره سول، نو ددغه ځنډ او تأخير په بدل کښي ده مبارک دوه مري يونه ﷻ غلامان ﷻ ازاد کړل .

دلته که يو څوک داسي سوال وکړي چې که چيري ځما نفس موافقه نه راسره کوله چې زه مجاهده يعني تکليف کشي د ذکر سوي طريقې مطابق وکړم، نو بيا به ددې علاج څه وي؟ جواب ددې دادئ چې پ دې صورت کښي بايد دوه کاره وسي: اول داکار چې د هغو خلگو چې د الله ﷻ جل جلاله ﷻ په عبادت او طاعت کښي ئې عقل حيرانونکي تکليفونه او زحمتونه کش کړيدي، بيانونه او ددوی د زندگۍ حالات په کتابو کښي وکتل سي . دوهم داکار چې د الله (عزوجل) د يوه داسي ﷻ بنده ﷻ سره صحبت و ملازمت وکړ سي چې هغه د الله پاک د عبادت

په کارو کښي زيات تکليف کښ او زحمت کښ وي . عبدالواحد بن زيد فرمايلي دي : چي د چين په راهبانو کښي د يوه راهب و عبادت خانې ته راغلم ، او ور بځ مي کړل چي ائ راهبه ! ده جواب رانه کړ ، بيا مي ور بځ کړل چي ائ راهبه !! بيا ده جواب رانه کړ ، بيا ميور بځ کړل چي ائ راهبه !! نو دئ پر ما باندي رابښکاره سو او راته وې ويل چي : ائ سړيه زه خو راهب نه يم . ځکه چي په حقه سره راهب هغه څوک دئ چي له الله تعالی څخه وير پري ، اوصبر کوي پر هغه مصيبت او تکليف باندي چي دالله پاک له طرفه وده ته ور ورسپري ، او راضي وي په قضا دالله (جل شانہ) او حمد او ثنا د الله (جل جلاله) وايي پر خاصو او لازمي نعمتو د الله پاک ، اوشکر ادا کوي خدای لره پر عامو او شاملو نعمتو د الله پاک ، او تواضع او عاجزي کوي و عظمت او لويي ته د الله پاک ، او ذليل گرځوي خپل ځان و عزت ته دالله پاک ، او غاړه ئي ايښې وي و قدرت ته د الله پاک ، او فکر کوي په حساب او په عذاب کي دالله پاک ، نو په دې سبب يې ټوله ورځ روژه وي او ټوله شپه و خدای پاک ته په عبادت کښي ولاړ وي . دغه واقعي راهب دئ ! او هر څه چي زه يم نو زه يو خروړئ سپئ يم په دغه عبادت خانه کښي مي خپل ځان له خلگو څخه رابند کړئ دئ ، ددې لپاره چي خلگ راڅخه ونه داړل سي . عبدالواحد وايي چي : بيا ما له دغه راهب څخه پوښتنه وکړله چي دا اوس خلگ چي له خدای (جل جلاله) څخه يې په عمومي ډول تعلق شکيدلئ دئ ، نوله خدای تعالی څخه د خلگو د تعلق ، د قطع کيدو او شکيدلو بنيادي سبب کو شئ دئ ؟؟ نو ده راته وويل چي : ائ ځما وروره ! خلگ له خدای څخه بل هيڅ شئ نه پرې کوي ماسيوا له محبت څخه د دنيا ، او عاقل او هوشيار سړئ هغه دئ چي دنيا او د دنيا محبت يې له خپل زړه څخه ليري کړ ، اوله گناوو څخه توبه گار سو ، او پر هغه کارو باندي ئي مخ را وگرځاؤ چي د هغو کارو په سبب دئ و خپل رب ته ور نژدې کيږي . وحضرت داود طايي ﴿رحمه الله﴾ ته يو چا وويل چي : کاشکي دي دا خپله ږيره مبارکه ږمونځ کړې وائ ؟ ده مبارک ورته وفرمايل چي : ږيره ږمونځول خو دفاړغ او خلاص سړي کار دئ ، زه دالله پاک له شغل څخه دوندې فراغت نه لرم چي ږيره ږمونځ کړم . لکه عبدالرحمن بابا چي فرمايلي دي :

رحمان هومره له خپل ياره اوزگار نه دئ چي غوږ ونيسي ناصح غوندي اوزگار ته

محترم وورونو! معاتبه النفس ودي ته ويل کيږي چي انسان هميشه و خپل ځان ته وعظ او نصيحت کوي، اودده تقصيرات او بي لاري ورته په گوته کوي، او له يوه طرفه دالله پاک نعمتونه او احسانونه په ياد ورولي، او له بله طرفه د مرگ، قبر او داخرت و سختو او مشکلو حالاتو ته — کوم چي د هر انسان ومخ ته راتلونکي دي — متوجه کوي . ځکه نصيحت او د عبرت خبري کې و ځان ته څوک وکړي او که و بل ته (په دې شرط چي په اخلاص او صداقت سره وي) حتما فائده او نفع رسوي . لکه الل (جل جلاله) چي فرمايلي دي : {وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَ تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ} يعني او پند ورکوه ائ رسوله ! و خلگو ته ، ځکه بي شکه پند او نصيحت نفع او گټه رسوي و مؤمنانو ته . انسان ته په کار ده چي اول و خپل ځان ته نصيحت وکړي او بيا ونورو ته . و حضرت عيسى عليه السلام) ته الله تعالی وحي وکړله چي ائ د مريمي ځويه و خپل ځان ته نصيحت وکړه ! بيا که ستا نفس دغه نصيحت قبول کړ نو بيا ونورو ته نصيحت کوه ، او که دي چيري داسي ونه کړل نوبيا له ما څخه حيا وکړه په دې کار چي ونورو ته نصيحت کوې . لکه حافظ شيرازي (رحمه الله) چي فرمايلي دي :

واعظان که اين جلوه در محراب و منبر مي کنند چون به خلوت آیند ايشان کار ديگر ميکنند

محترمومسلمانوورونودتصوف اوعرفان په دې برخه کيږي اودارنگه په راتلونکي برخه کيږي دمشت نمونه خروارپه ډول

د اولياء کرامو ، د طريقت دواقعي مشائخو ، د الله (جل جلاله) دمختلفو نومودتجلياتواو د ظهور په وجه د بيلابيلو مرتبواومقاماتوبيان درته کوم البته په ډيروروسته کيږي به انشاء الله ودغه بيان ته بيرته دتفصيل اودتکمیل دپاره راوگرځم:

محترم وورونو د تصوف او عرفان په مباحثو کيږي دغه بحث ډير نايابه ، دقيق ، اوبې انتهاپه زړه پوري بحث دئ . محترمو ! د الله (جل جلاله) هر نوم د اولياء کرامو په زړو، اوبواطنو کيږي ځانته ځانته تجلي او ظهورلري . ديوه ولي پر زړه باندي د الله تعالی د يوه نوم ظهور او تجلی غالبه سوې وي ، او د بل ولي پر زړه باندي بيا د بل نوم د الله پاک تجلی او ظهور غالب سوې وي و هکذا . نو په دې وجه دا اولياء کرامو مرتبې سره جلا جلا وي ، اوبه دغه لحاظ يې نومونه هم سره مختلف وي ، چي تفصيل يې په دې ډول دئ :

د اولياوو په ډله کيږي يو قسم داسي اولياء دي چي و هر يوه د دوی ته **؟ عبدالله** **؟** ويل کيږي . عبدالله وهغه ولي ته ويل کيږي چي دده زړه د الله (جل جلاله) د اسم ذات — چي لفظ دالله دئ — په تجلی او ظهور سره مشرف سوې وي . اومشرف کيدل په تجلی او په ظهور ددغه مبارک نامه سره مستلزم دئ ، مشرف کيدلو لره د ولي په تجلی سره د ټولو نومونو د خدای پاک . ځکه د الله پاک د ټولو نومونو معنی او مفهوم د **؟ الله** **؟** د کلمې په مدلول او معنی کيږي داخل دئ .

داولياوو په جمله کښي دغه قسم وکلي د مقام او شان په اعتبار تر ټولو ډير پورته اولور دئ ، اودغه نوم په حقيقت کښي د حضرت محمد (صلى الله عليه وسلم) نصيب ؤ ، همدوجه ده چي الله پاک په قرآن کريم کښي په دې آيت کښي چي : و أنه لما قام عبد الله (دئ مبارک د عبدالله په نامه ياد کړئ دئ ، او همدارنگه دده په توسط دده په امت کښي چي کوم څوک د قطب و مقام ته رسيدلى وي هغه هم د حقيقت په لحاظ د عبدالله په نامه سره ياديدلای سي ، او له قطب څخه پرته ❖ سيوى ❖ پر بل ولي او صالح انسان باندي د طريقت له مخي ددغه نوم اطلاق مجاز بلل کيږي .

اودارنگه دوهم قسم په اولياوو کښي داسي اولياء دي چي و هر يوه ته له دوى څخه ❖ عبدالرحمن ❖ ويل کيږي . دا هغه اولياء کرام دي چي هر يو د دوى د الله پاک د رحمن د نامه مظهر وي ، يعنې د رحمن دمبارک نامه ظهور په دوى کښي غلبه کړيوي . د طريقت له مخي دغه قسم اولياء هر يو رحمة العالمين بلل کيږي ، لکه څرنگه چي د رحمن په معنى کښي شمول او عاموالى موجود دئ . ځکه چي د رحمن معنى داده : هغه ذات چي مهربانه دئ په دنيا کښي پر هر چا . نوپه دې وجه په کوم ولي کښي چي د الله پاک د دغه نوم د تجلي غلبه راغلې وي ، نودهغه وجود هم د هر چا لپاره رحمت گڼل کيږي ، نو ځکه دا قسم اولياء کرام رحمة العالمين بولي .

او دارنگه د اولياوو په منځ کښي يو قسم داسي وليان دي چي هر يو د دوى د ❖ عبدالرحيم ❖ په نامه ياديږي . دغه قسم هغه اولياء دي چي هر يو د دوى د الله (جل جلاله) د رحيم د نومه مظهر گرځيدلى وي ، لکه څرنگه چي د الله پاک دغه مبارک نوم د معنى په اعتبار خاص دئ تر مؤمنانو ، اود الله پاک تر صالحو بندگانو پوري . ځکه د رحيم معنى داده : هغه ذات چي رحم کونکى دئ په آخرت کښي خاص پر مؤمنانو باندي . دارنگه په دغه قسم اولياوو کښي هم دغه خاصيت موجود دئ چي هغه بندگان د خدائ پاک چي پرهيزگاره او صالحان وي ، او الله تعالى ورڅخه راضي وي ، نوپر هغوى باندي دوى رحمت او مهرباني کوي . او هغه انسانان چي الله پاک د دوى د ناوړو ❖ بدو ❖ عملو په وجه پر دوى باندي په غضب کښي وي ، نو پر هغو باندي دوى هم په غضب کښي وي او بد يې ايسه وي .

محترمو ! د الله (جل جلاله) د مختلفو نومونو د غلبې د ظهور په وجه څلرم قسم هغه اولياء دي چي د الله پاک د ❖ قدوس ❖ د نامه تجلى او ظهور دده پر زړه باندي غلبه کړې وي . ودغه قسم اولياوو ته ❖ عبدالقدوسان ❖ ، او وهر يوه ته يې عبدالقدوس ويل کيږي . ددغو قسم اولياء کرامو خصوصيت دادئ چي الله (جل جلاله) د دوى زړونه له احتجاج څخه (يعني له دې څخه چي له خدائ تعالى څخه په حجاب او په پرده کښي سي ، مقدس او پاک گرځولي دي) نو په دې وجه د دوى زړونه له الله (عزمجده) څخه سيوى بل شئ نه ځايه وي . او همدغه قسم اولياء ددغه مبارک حديث قدسي مصداق دي چي داسلام پيغمبر ويلي دي – چي الله (جل شان) فرمايلي دي : (لا يَسْعُنِي أَرْضِي وَ لا سَمَائِي ، وَيَسْعُنِي قَلْبُ عَبْدِي الْمُؤْمِن) يعنې نه سي ځايولای ما ځمکه ځما او نه اسمان ځما ، او ځايولای سي ما ، زړه دبنده ځما چي مؤمن وي .

او پنځم قسم هغه اولياء کرام دي چې د دوی پر زړو اندي د الله پاک د ﴿السلام﴾ دنومه ظهور او تجلی غالبه سوې وي . ددغه قسم اولياوو ته عبدالسلامان ، او هر يوه ته يې عبدالسلام ويل کيږي . ددغه قسم اولياوو يو خصوصيت دادئ چې الله پاک له غمو ، پريشانو او آفاتو څخه سالم کړيږي .

شپږم (٦) قسم هغه اولياء کرام دي چې ودوئ ته عبدالملکان ، اوهر يوه ته يې عبدالملک ويل کيږي . دا هغه اولياء کرام دي چې ددوی پر زړو باندي د الله پاک د ﴿الملک﴾ د نومه ظهور او تجلی غلبه کړې وي . ددغه قسم اولياوو خصوصيت دادئ چې الله پاک دوی د خپلو ځانو ، او د نورو خلگو مالکان گرځولي وي ، په دې ډول چې دوی په خپلو ځانو کښي ، او په غير کښي په هغه ډول تصرف کوي چې د الله (جل جلاله) اراده وي ، او الله تعالی په هغه امر کړئ وي . اودغه قسم ولي تر نورو ټولو خلگو په شرعي او ديني کارو کښي پر خلگو باندي ډير شديد او سخت وي .

اوم (٧) قسم هغه اولياء دي چې د دوی پر زړو باندي د الله پاک د ﴿المؤمن﴾ د نومه تجلی او ظهور غالب سوئ وي ، چې وهر يوه ته ددغه قسم اولياوو عبدالؤمن ويل کيږي . ددغه قسم اولياوو خصوصيت دادئ چې په امن او امانتداري سره په اعلی درجه موصوف وي ، اوپه همدغه صفتو سره يې په خلگو کي شهرت پيدا کړئ وي . يعني هم الله پاک دوی له عذابو او له مصيبتو څخه په امن کړيوي ، او هم خلگ دوی د ډيري غټي امانتداري په صفت پيژني .

اتم (٨) قسم په اولياوو کښي هغه خلگ دي چې پر دوی باندي دالله (جل جلاله) د ﴿المهيمن﴾ د نامه تجلی او ظهور غالبه سوئ وي . و هر يوه ته ددغو وليانو عبدالمهيمن ويل کيږي . ددغه قسم ولي خصوصيت دادئ چې دئ هميشه په دې مشاهده کښي وي چې الله (جل شانته) پر هر شي باندي رقيب ، شهيد او حاضر دئ . اوبل خصوصيت يې دادئ چې دئ دخپل ځان او د غير مراقبه، اوڅارنه کوي ، په دې ډول چې و هر خاوند د حق ته خپل حق ورکوي ، او د الله پاک په دغه مبارک فرمان عمل کوي چې فرمايلي يې دي (وَاتِ كُلِّ ذِي حَقِّ حَقَّهُ) يعني او ورکوه و هر خاوند دحق ته حق دده . لکه چې زما يو شعر دئ:

وهر حقدار ته خپل خپل حق ورکوه همداسي نورو ته سبق ورکوه

نهم (٩) قسم په اولياوو کي هغه اولياء دي چې پر دوی باندي د الله (جل جلاله) د ﴿العزیز﴾ د نومه غلبه سويوي . ددغه وليانو وهر يوه ته عبدالعزيز ويل کيږي . د دغه قسم ولي خصوصيت دادئ چې د عزت او غلبې صفت په دوی کښي ډير ښکاره وي ، په دې ډول چې هر څوک چې دده مقابل طرف وگرځي ، اوهره حادثه چې دئ ورسره مخامخ سي نو الله پاک غلبه دده نصيب گرځوي .

لسم (١٠) قسم په اولياوو کښي هغه اولياء دي چې د الله (جل جلاله) د ﴿الجبار﴾ دمبارک نومه د تجلي او د ظهور غلبه پرده باندي راغلې وي . ددغه قسم وليانو وهر يوه ته عبدالجبار ويل کيږي . ددغه قسم اولياوو يو

خصوصیت دادئ چي د دوی په برکت سره الله تعالی د هر شي د کسر او نقصان جبران کوي . ځکه چي الله پاک د خپل دغه مقدس نوم چي الجبار دئ د تجلې په سبب دده د حال جبران کړئ دئ ، او دئ يې جابرالحال گرځولئ دئ . نو په دې وجه دئ د نورو د حال د جبران سبب گرځي .

یولسم (۱۱) قسم په اولیاوو کښي هغه اولیاء دي چي پر ده باندي د الله تعالی د **المتکبر** د نوم ظهور او تجلې غلبه کړې وي . د اولیاوو په منځ کښي ودغه قسم اولیاوو ته ، وهریوه ته له دوی عبدالمتکبر ویل کیږي . ددغه ډول اولیاوو یوه خاصه داده چي دوی خپل ځانونه د الله (جل جلاله) په تکبر ، کبریا او په لویي کښي فنا کړيدي ، او په اعلی درجه تذلل او عاجزي يې و الله تعالی ته کړې ده . او بل خصوصیت يې دادئ چي د الله (عزمجده) کبریا ، چي د دوی پر ظاهر او باطن باندي يې غلبه کړې ده ، نو په دې وجه دوی پرته **سیوی** له الله پاکه و هیچا ته د عاجزی سر نه ټیتوي ، ماسیوی له هغه چا چي و دوی ته دالله پاک له طرفه داحکم وي چي د هغه په مخ کي دوی باید عاجزي غوره **اختیار** کړي .

محرمو ورونو' دطربقت اوتصوف له اهدافوڅخه يوبل ستر هدف دادئ چی دطريقت کامل اومکمل استاذان غواړی چه له هغو انسانانوڅخه چه بې تقواوي بې تقواې لري کړي ، اودبي تقوايي پرځای دې تقوا انسانانو په زړو کښي دتقوملکه پیداشی ، اوتقواداسلام په مقدس دین کښي هغه صفت دئ چه له هرانسان څخه یې په ډیرتنگار سره دخدای اودرسول لله له لوری څخه طلب کيږي . اودالله جل جلاله په زړه په انسانانو کښي ډیرشرافت مند اوډیر عزتمندهغه څوک دئ چه ډیر متقي اوپرهیز گاره وي لکه چه الله جل جلاله د (سوره حجرات) په دیارلسم ایت کښي فرمایلي دي : ان اکرم کم عند الله اتقا کم < يعني بې شکه ډیر عزتمند ستاسي په نزد دالله (جل جلاله) ډیر پرهیزگاره ستاسي دئ . محرمو ورونو ! تقوی په شریعت کي پر < ۷ > قسمه ده ، اول تقوی يعني پرهیز کول له کفر ، شرک ، اونفاق څخه . دوهم تقوی او پرهیز کول دي د بدعت له کارو څخه ، دریم تقوی او پرهیز کول له کبیرو اوغټو گناهونو څخه ، څلورم تقوی او پرهیز کول له صغیرو او کوچنیو گناهونو څخه ، پنځم تقوی او پرهیز کول له هغو مباح او روا شیانو څخه چي که انسان په هغو شیانو کښي توغل < انهماک > او ډیر مصروفیت وکړي نو د دې اندیښنه پیدا کيږي چي په گناه به اخته سي ، شپږم تقوی او پرهیز کول له مشتبه او پوشیده کارو څخه يعني له هغو کارو څخه چي د هغو کارو په باره کښي د انسان په زړه کښي دا تردد او شک پیداسي چي ایا دابه روا وي او که به نارواوي لکه چي حضرت عبدالله ابن عمر رضي الله عنه فرمایلي دي : (لا يبلغ العبد حقيقة التقوی حتی يدع ما حاک في الصدر < رواه البخاري في کتاب الايمان) يعني هيڅ يو بنده و حقیقت ته دتقوی نه سي رسیدلای تر هغه پوري چي هر هغه کار پریږدي چي دهغه په باره کښي دده په سینه کښي تردد موجود وي ، يعني دا اندیښنه یې په زړه کښي وي چي دا کار خو به ناروا نه وي ، دارنگه دسنن تر مذي او سنن ابن ماجه په کتاب القيامة او کتاب الزهد کښي ددې مبارک حدیث روایت سویدئ چي : لا يبلغ العبد ان يكون من المتقين حتی يدع مالا باس به حذرًا لِمَا به البأس) يعني هيڅ کله نه سي رسیدلای هيڅ يو بنده و دې مقام ته چي له متقیانو څخه وشمیرل سي تر هغه پوري چي پریږدي هر هغه کار چي د هغه په کولو کي کوم شرعي تاوان نه وي مگر خو د دې خطر وي چي که دغه کار وکړي نو بیا به په یوه داسي کار مبتلا سي چي هغه په شرع کښي نالایقه کار وي . اوم (۷) قسم تقوی او پرهیزگاري کول دادی چي انسان له الله څخه غیر نور هر څه پریږدي په دې معنی چي هر کار چي که وي که د دنیا اوداخرت کار وي صرف دالله جل جلاله درضا په خاطر یې کوي او بل یې هيڅ مقصد په نظر کښي نه وي نیولئ محرمو ورونو ! د خدای تعالی ولیان حقیقي پیران ، او طریقت ، تصوف او عرفان د داسي مقدسو اهدافو لپاره کار کوي ، نو تاسي فکر وکړئ چي له دغي لاري څخه دمنکرو خلگو به څه درجه وي . کامل پیر ، او مرشد و خپل مرید ته گوري چي په تاکښي کوم قسمونه د تقوی موجود دي او کوم نسته ، هر قسم دتقوی چي په ده کښي وجود نه لري نو مرشد یې کونښن کوي چه په خپله توجه ، باطني فیض ، او په روحاني تعلیم سره په همدغه مرید کښي هغه قسم د تقوی موجود کړي .

د اولياوو څلرم (۴) قسم:

محترمو! د الله (جل جلاله) د مختلفو نومونو د غلبې د ظهور په وجه څلرم قسم هغه اولياء دي چې د الله پاک د **❖** قدوس **❖** د نامه تجلی او ظهور دده پر زړه باندي غلبه کړې وي. ودغه قسم اولياوو ته **❖** عبدالقدوسان **❖**، او وهر يوه ته يې عبدالقدوس ويل کيږي. ددغو قسم اولياء کرامو خصوصيت دادی چې الله (جل جلاله) د دوی زړونه له احتجاب څخه (يعني له دې څخه چې له خدای تعالی څخه په حجاب او په پرده کښي سي، مقدس او پاک گړځولي دي) نو په دې وجه د دوی زړونه له الله (عزمجده) څخه سيوی بل شئ نه ځایه وي. او همدغه قسم اولياء ددغه مبارک حديث قدسي مصداق دي چې داسلام پيغمبر ويلي دي - چې الله (جل شانته) فرمايلي دي: (لا يَسْعِي اَرْضِي وَلَا سَمَائِي، وَيَسْعِي قَلْبُ عَبْدِي الْمُؤْمِنِ) يعني نه سي ځايولای ما ځمکه ځما او نه اسمان ځما، او ځايولای سي ما، زړه دبنده ځما چې مؤمن وي.

او پنځم قسم هغه اولياء کرام دي چې د دوی پر زړو اندي د الله پاک د **❖** السلام **❖** دنومه ظهور او تجلی غالبه سوې وي. ودغه قسم اولياوو ته عبدالسلامان، او هر يوه ته يې عبدالسلام ويل کيږي. ددغه قسم اولياوو يو خصوصيت دادی چې الله پاک له غمو، پريشانو او آفاتو څخه سالم کړيدي.

شپږم (۶) قسم هغه اولياء کرام دي چې ودوی ته عبدالملکان، اوهر يوه ته يې عبدالملک ويل کيږي. دا هغه اولياء کرام دي چې ددوی پر زړو باندي د الله پاک د **❖** الملک **❖** دنومه ظهور او تجلی غلبه کړې وي. ددغه قسم اولياوو خصوصيت دادی چې الله پاک دوی د خپلو ځانو، او د نورو خلگو مالکان گړځولي وي، په دې ډول چې دوی په خپلو ځانو کښي، او په غير کښي په هغه ډول تصرف کوي چې د الله (جل جلاله) اراده وي، او الله تعالی په هغه امر کړی وي. اودغه قسم ولي تر نورو ټولو خلگو په شرعي او ديني کارو کښي پر خلگو باندي ډير شديد او سخت وي.

اوم (۷) قسم هغه اولياء دي چې د دوی پر زړو باندي د الله پاک د **❖** المؤمن **❖** دنومه تجلی او ظهور غالب سوئ وي، چې وهر يوه ته ددغه قسم اولياوو عبدالؤمن ويل کيږي. ددغه قسم اولياوو خصوصيت دادی چې په امن او امانتداري سره په اعلى درجه موصوف وي، اوپه همدغه صفتو سره يې په خلگو کي شهرت پيدا کړی وي. يعني هم الله پاک دوی له عذابو او له مصيبتو څخه په امن کړيوي، او هم خلگ دوی دډيري غټي امانتداري په صفت پيژني.

اتم (۸) قسم په اولياوو کښي هغه خلگ دي چې پر دوی باندي دالله (جل جلاله) د **❖** المهيمن **❖** د نامه تجلی او ظهور غالبه سوئ وي. و هر يوه ته ددغو وليانو عبدالمهيمن ويل کيږي. ددغه قسم ولي يو خصوصيت دادی چې دئ هميشه په دې مشاهده کښي وي چې الله (جل شانته) پر هر شي باندي رقيب، شهيد او حاضر دئ. اوبل

خصوصیت یې دادئ چې دئی دخپل ځان او د غیر مراقبه، اوڅارنه کوي، په دې ډول چې و هر خاوند د حق ته خپل حق ورکوي، او د الله پاک په دغه مبارک فرمان عمل کوي چې فرمایلي یې دي (وَآتِ كُلَّ ذِي حَقِّ حَقَّهُ) یعني او ورکوه و هر خاوند دحق ته حق دده . لکه چې زما یو شعر دئ:

وهر حقدار ته خپل خپل حق ورکوه همداسي نورو ته سبق ورکوه

نهم (۹) قسم په اولیاوو کي هغه اولیاء دي چې پر دوی باندي د الله (جل جلاله) د ﴿العزیز﴾ د نومه غلبه سویوي . ددغه ولیانو وهر یوه ته عبدالعزیز ویل کیږي . د دغه قسم ولي خصوصیت دادئ چې د عزت او غلبې صفت په دوی کښي ډیر ښکاره وي، په دې ډول چې هر څوک چې دده مقابل طرف وگرځي، اوهره حادثه چې دئی ورسره مخامخ سي نو الله پاک غلبه دده نصیب گرځوي.

لسم (۱۰) قسم په اولیاوو کښي هغه اولیاء دي چې د الله (جل جلاله) د ﴿الجبار﴾ دمبارک نومه د تجلي او د ظهور غلبه پرده باندي راغلې وي . ددغه قسم ولیانو وهر یوه ته عبدالجبار ویل کیږي . ددغه قسم اولیاوو یو خصوصیت دادئ چې د دوی په برکت سره الله تعالی د هر شي د کسر او نقصان جبران کوي . ځکه چې الله پاک د خپل دغه مقدس نوم چې الجبار دئ د تجلي په سبب دده د حال جبران کړئ دئ، او دئی یې جابراهال گړځولئ دئ . نوپه دې وجه دئی د نورو د حال دجبران سبب گرځي.

یولسم (۱۱) قسم په اولیاوو کښي هغه اولیاء دي چې پر ده باندي د الله تعالی د ﴿المتکبر﴾ د نوم ظهور او تجلي غلبه کړې وي . د اولیاوو په منځ کښي ودغه قسم اولیاوو ته ، وهریوه ته له دوی عبدالمتکبر ویل کیږي . ددغه ډول اولیاوو یوه خاصه داده چې دوی خپل ځانونه د الله (جل جلاله) په تکبر، کبریا او په لویي کښي فنا کړيدي ، اوپه اعلی درجه تذلل او عاجزي یې و الله تعالی ته کړې ده . او بل خصوصیت یې دادئ چې د الله (عزمجده) کبریا، چې د دوی پر ظاهر او باطن باندي یې غلبه کړې ده ، نو په دې وجه دوی پرته ﴿سیوی﴾ له الله پاکه و هیچا ته د عاجزی سر نه ټیتوي، ماسیوی له هغه چا چې و دوی ته دالله پاک له طرفه داحکم وي چې د هغه په مخ کي دوی باید عاجزي غوره ﴿اختیار﴾ کړي .

محترموو روڼوپه دې برخه کښي ددې بیان درته کوم چې

د کومو شرطو له مخي یو شخص پیر او مرشد جوړیدلای سي ؟

محترمو ! یو څوک چې په طریقت کښي شیخ کامل ، مکمل گرځي، نوپه ده کښي به خامخا دغه شرطونه موجود وي :

اول : د ديني علم خاوند به وي ، او په قرآن کریم ، او د نبي عليه السلام په احاديثو به عالم وي . ځکه چې غرض له دې څخه چې څوک له ده سره بيعت کوي ، او مُريد يې گرځي دادی چې دای به و هغه ته (امر بالمعروف او نهی عن المنکر) کوي ، يعني په فرضو ، واجبو ، سنتو ، مستحبو ، اود خير په کارو به دای و خپل مُريد ته امر کوي ، او له ناوړو کارو څخه به يې را منع کوي . اودارنگه به دای و مُريد ته ددې لارښوونه کوي چې په څه ډول مُريد کولای سي چې باطني سکون ، او له رذيلو اخلاقو څخه تصفيه او په ښو اخلاقو سره خپل باطن ښائسته کول حاصل کړي ، نو څوک چې علم نه لري نو هغه کله د دې قدرت لري چې هدايت دي ويو چاته وکړي . ځکه چې و خدای ته او د الله تعالی و دين ته رابلل په حکمت او په موعظه حسنه سره کيږي ، لکه الله پاک چې فرمايلي دي : اُدعوا الی سبيل ربک بالحکمة والموعظة الحسنة) يعني اې رسوله ! رابوله خلگ و لاري ته د رب ستا چې دين د اسلام دای په حکمت سره او په نیک نصيحت سره . او په حکمت او موعظه حسنه سره د خلگو رابلل بې علمه نه سي کيدای . اومشائخو د طريقت ټولو په يوه خوله دا ويلي دي چې شيخ د طريقت به په دې ډول وي چې دده خبري به له خلگو سره يا له قرآن څخه وي ، اويابه له حديثو څخه وي ، اويابه دمشائخو له حکايتو او واقعاتو څخه وي .

دوهم به داشرط په ده کښي موجود وي چې عدالت اوتقوی به لري ، په دې ډول چې له کبيرو گناوو څخه به ځان ساتونکئ وي ، او پر صغيرو گناوو به مُصر او دوام کونکئ نه وي .

درېم به دا شرط په ده کښي موجود وي چې دای به زهد لري ، يعني له دنيا څخه به مخ اړونکئ وي ، اود آخرت په کارو کښي به رغبت لري ، او پر طاعتو او مآثورو ذکرو باندي به حرص ناک وي ، او له الله جل جلاله سره به د ده زړه په دوامداره توگه په تعلق کښي وي .

څلرم به داشرط په ده کښي موجود وي چې و خلگو ته به امر بالمعروف او نهی له منکره کوي . په ديني امورو کښي به چشم پوشي ، او اغماض نه کوي .

پنځم به دا شرط به پکښي موجود وي چې د طريقت د مشائخو به يې مُريدي کړي وي ، او له هغو څخه به يې اجازه تر لاسه کړې وي . ځکه د الله جل جلاله عادت پر دې باندي جاري سوئ دای چې يو سړئ تر هغه پوري کاميابه ، مفلح ، او کامل نه سي گرځيدلای چې له مفلحينو او د کمال له والاوو سره يې صحبت نه وي کړئ .

شپږم به داشرط پکښي موجود وي چې زړه به يې هميشه بيداره وي ، زړه به يې نه بیده کيږي ، په دې وجه چې دای حقيقي وارث د حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) بلل کيږي . او دده مبارک به زړه نه ويده کيدئ ، او سترگي مبارکي به يې بيدې کيدلې ، لکه چې ده مبارک فرمايلي دي :

عَيْنَانِي تَنَامَانَا لَا يَنَامُ قَلْبِي) يعني دواړي سترگي ځما ويدي کيږي ، او زړه مي نه بيديري .

او وم (۷) به داشرط پکښي موجود وي چي د خپلو مُريدانو و مال ته ، او د دوی و حمد ، ثنا او صفت ته به هيڅ طمعه نه کوي (قطب الإرشاد ص ۵۲۷) .

پوسه ! چي په نادر ډول داسي کيدلای سي چي يو سرئ بې له دې چي تعلم او زده کړه دعلم په دغه متعارف ډول وکړي ، په خفي ډول الله پاک د علم دين خاوند وگرځوي ، او بيا يې په سبب د سلوک او د عمل په علم شيخ کامل او مُکَمَّل کړي ، نو دغه ډول سرئ د خلکو په نزد کوم چي د ده له حال څخه خبر نه وي ❖ اَمِي ❖ وي ، ځکه چي په ظاهره خو ده هيڅ تعلم نه وي کړئ . او په دې وجه د خپل وخت د عالمانو د اعتراضاتو هدف هم جوړ سوئ وي ، مگر په باطن کښي عالم وي ، لکه صاحب د ❖ ابريز ❖ کتاب چي په همدغه شکل ولي تير سوئ دئ . او په نادر ډول داسي هم کيدلای سي چي يو سرئ درازه زمانه له تقواداره علماوو سره په صحبت کښي تير کړي ، او له دې لاري الله جل جلاله ده ته علم ورنصیب کړي او بيا يې د سلوک په سبب په ولايت سره مشرف کړي ، که څه هم ده په معتاد ډول تعلم نه وي کړئ . او کله داسي هم کيدلای سي چي يو سرئ پرته له دې چي له يوه ژوندي شيخ سره بيعت وکړي د يوه وفات سوي ولي په سبب شيخ د طريقت و گرځي ، چي و دغه راز شيخ ته د اهل طريقت په اصطلاح کښ ❖ اُويسي ❖ ويل کيږي .

په اسلام کښي اول ځل د صوفي په نامه څوک ياد سویدی:

حضرت مولانا عبدالرحمن جامي رحمه الله په خپل کتاب (نفحات الأنس) کښي په دې اړه داسي فرمايلي دي:

چي حضرت شيخ سفیان ثوري رحمه الله فرمايلي دي چي دلومړي ځل لپاره حضرت ابوهاشم رحمه الله چي دشام اوسیدونکی وو اوډیر پرهیزگاره او متقي شخصیت وو دصوفي په نامه سره ياد سو . حضرت سفیان ثوري رحمه الله فرمايلي دي چي زه په دې نه پوهیدم چي صوفي وچاته ويل کيږي تر څو چي مي ابوهاشم صوفي وليدی . حضرت سفیان ثوري رحمه الله چي په خپل وخت کښي مجتهد مطلق وو ، او دامام اعظم ابوحنيفه رحمه الله له زمانې څخه برخورداره وو په (۲۶۱) هجري قمري سنه کښي په بصره کي وفات سویدی . دطريقت او تصوف اساسي هدفونه اومقاصد:

محترمو وروڼو ! اوس دطريقت او تصوف په اساسي بحثو پيل کوو چي په دې بحثو کښي به تاسي دطريقت اوتصوف له ټولو اړخو څخه انشاءالله په پوره توگه خبر سی ، که څه هم د طريقت او تصوف بحثونه ډیر غامض او باريک دي خو موږ به ئې انشاءالله په داسي ساده الفاظو سره تشریح کوو چي هر څوک به په ډیره اساني سره په پوهيږي په دې بحثو کښي به و تاسي ته د طريقت او تصوف بنيادي مقصدونه ، او د شيخ او مرشد کيدولپاره ضروري شرطونه ، اودارنگه له مرید سره لازم صفتونه ، همدادول داوولياوو دشان عظمت ، او لوی والی ، او دخدای (ج) له وليانو سره دتعلق او محبت گټي ، او له دوی سره د دښمنی او عداوت نقصانونه ، همدارنگه په طريقت کښي د اولياؤ قسمونه ، او د طريقت مختلفي سلسلې ، او د دوی مختلفي تگ لاري په تفصيل سره بيان سي .

اول دطريقت او تصوف اساسي يا بنيادي اهدافو ته متوجه سی ! په اجمالي ډول بايد ووايم چي د طريقت او د تصوف مقصد دادی چي هغه انسانان چي له الله جل شانہ څخه درذيلو اخلاقو په ذريعه اودارنگه د ناسمو اعمالو په وایسته پرې سوي ، جلاسي ، او ليري سوي وي ، اوهغه انساني سليم ، او صحي فطرت کوم چي پر هغه فطرت باندي الله پاک هر انسان پیدا کړیدی له لاسه ور کړی وي دغه انسانان بيرته له الله ﷻ جل جلا له ﷻ سره وصل کړي او بيرته يې د هغه فطرت خاوندان کړي چي د اسلام پيغامبر حضرت محمد ﷺ صلی الله عليه وسلم ﷺ يې په دغه مبارک حديث کي ذکر کړیدی چي : (کل مولود یولد علی فطرة الاسلام فابواه يهودانه او ينصرانه او يمجسانه) او دا کار دطريقت او تصوف استاذان په دې ډول کوي چي دغه قسم انسانان په خپله توجه او محنت او تعليم سره ، او په خپل فيض او برکت سره په تذکيه ، او په تحليه ، او دالله ﷻ جل جلا له ﷻ په عشق سره مشرف وگرځوي

بسم الله الرحمن الرحيم ، نحمده ونصلی علی رسوله الکریم

محترمو وروڼو په طريقت کښي اودطريقت داستاذانو په نظر کښي د حضرت حق سبحانه و تعالی د ذات او صفاتو د مبارکو اسموو ذکر او يادونه يو غيرمعارض أصل دی . لکه څرنگه چي د شريعت اسلامي او د قرآني اياتو او نبوي

أحاديثو له مخي د الله جل جلاله ذکر و الله جل جلاله ته د قربت او د نزديکت او دارنگه د انسان د ظاهري او باطني پاکوالي او د قلبي تصفيې لپاره ډير اهم کار او عمل بلل سوئ دئ ، لکه الله جل جلاله چي فرمايلي دي :
فاذکرواني اذکرکم واشکروالي ولا تکفرون .

د الله جل جلاله د ذکر په اړه به ان شاءالله تفصيلي معلوماتونه د طريقت او شريعت له نظره په راتلونکو برخو کښي درته راسي ، دا برخه فقط و فقط د دغه عظيم الشانه مَبَحَث د عنوان او د سرليک په ډول وليکله سوه .

قدرمنو وروڼو

ذکر په عربي ژبه کښي د يادوني معنی ورکوي چي څوک يو شئ يا يوحالت يادوي ، لکه مسافر چي دکورنۍ څخه ليري د پرديسي په حالت کښي خپل کور او خپلوان يادوي .

د ذکر بله معنی د هيري ضد مفهوم افاده کوي مثلا : دوه جمع دوه څلورکيږي يا اور تود او سوځونکئ دئ يا داسي نور مسايل چي ذهن يې اکثراً نه هيروي ، دژبي بيان يا د قلم د ليکني د اثره افادې ته هم ذکر ويل کيږي ، په ذهن کښي ديوې موضوع يا شي حاضرول د هغه شي يا موضوع ذکر بلل کيږي ، ذکر د زدکړي معنی هم ورکوي او د ځينو نورو مفاهيمو د افادې لپاره هم استعماليږي ، نصيحت او پند ته هم ذکر ويل سوئ دئ .

په قرآن عظيم کښي يو شمير اياتونه د ذکر په باره کښي نازل سويدي ، او د مسلمانانو د نجات او فلاح لپاره يې د خدائ (جل جلاله) د مبارکو أسماؤ د ذکر هدايت کړئ دئ ، مثلا:

❖ د خپل خدائ نوم سهار او ماښام يادوه . ❖

حضرت أبوسعيد (رضي الله عنه) وايي چي د حضرت رسول أكرم (صلى الله عليه وسلم) څخه پوښتنه وسوه چي د قيامت په ورځ د خدائ (ج) په نزد کوم بنده افضل او لوړ دئ ؟

ده مبارک (صلى الله عليه وسلم) وفرمايل چي : د خدائ ذکرکونکي (نر او ښځي) .

بيا پوښتنه وسوه چي يارسول الله ايا د ذکرالهي کونکئ د خدائ په لار کښي د جهاد کونکي څخه هم افضل دئ ؟

پيغمبر (ص) ورته وفرمايل : که هغه جهادکونکئ خپله توره پر کافرانو او مشرکانو وچلوي تر دې چي د هغه توره ماته سي او هغه خپله په وينو رنگ سي (يعني شهيد سي) بيا هم د خدائ ذکر کونکئ په مرتبه کښي د هغه څخه بهتر دئ .

(د مشکوة حواله پر صحيح ترمذي) .

په بخاري شريف کښي له حضرت أبوهريرة څخه روايت دئ چي رسول الله (صلى الله عليه وسلم) فرمايلي دي چي
الله تعالى فرمايي :

زه د خپل بنده سره يم تر څو پوري چي هغه مايادوي او د هغه دواړي شونډي زما په ذكر سره حركت كوي .
د حضرت عبدالله بن عمر (رض) څخه روايت سوئ دئ چي رسول الله (ص) فرمايلي دي : الاولكل شيء صقالة
وصقالة القلوب ذكرالله، يعنى

دهر شي صفايي سته او د زړه صفايي د خدائ (جل جلاله) ذكر دئ ، او د خدائ (ج) د عذاب څخه د خلاصون
لپاره تر ذكر الهي هيڅ شئ بهتر نسته . اصحابو عرض وكړ ايا د خدائ (ج) په لاره كښي تر جهاد هم افضل دئ ؟
ده مبارك (صلى الله عليه وسلم) وفرمايل : كه څه هم د جهاد كونكي توره په جنگ كي ماته سي . (مشكوة شريف
).

محترمواسلامي ورونوله مخه تر تحليل دمباحثو دذكر په دې برخه كښي داهل السنه والجماعت دڅلوامامانوموقف
درته ذكر كوم كوم چي دتصوف او طريقت په باره كښي يې درلودئ چي بيان يې په دې شرحه دئ

اول

امام اعظم ابوحنيفه نعمان رحمه الله، ځمور دغه مبارك او عاليقدره امام په تصوف كښي صاحب دطريقت وپه
هدايت النافع كښي مذكور دئ چي امام اعظم په طريقت كښي دامام جعفر صادق شاگرد او مريد وپه درمختاركي او په
حاشيه دابن عابدين كښي پردرمختارباندي راغلي دي چي ابوعلی دقاق ويلي دي چي مادطريقت اخذله ابي قاسم
نصرآبادی څخه كړيدى او ابوقاسم ويلي دي چي مادطريقت اخسته له شبلي څخه كړى دي او هغه له سرى سقطى
څخه او هغه بياله معروف كړى څخه او هغه بياله داوود طائى څخه اخذ دطريقت كړيدى او هغه بيا علم او طريقت
دواړه له امام اعظم ابوحنيفه څخه حاصل كړيدى.

دوهم

امام مالك بن انس رضي الله عنه هم صاحب د شريعت او دطريقت ددواړو وو علامه عدوي په خپله حاشيه كښي
كومه چي پر شرحه دامام زرقاني پرته ده پر متن دعزيمه كوم چي په فقه مالكي كښي جوړسويدي ددريم جز په
صفحه ۱۹۵ كښي ويلي دي چي امام مالك رحمه الله تعالى فرمايلي دي (من تفقه ولم يتصوف فقد تفسق ومن تصوف
ولم يتفقه فقد تزندق ومن جمع بينهما فقد تحقق) يعنى هر څوك چي د فقهې علم حاصل كړى او علم تصوف او طريقت
حاصل نكړى او دطريقت پرلارباندي ولاړنسى نو په تحقيق سره به دغه سرى فاسق وگرزى او هر څوك چي بيا طريقت
او علم تصوف حاصل كړى او د علم فقهې و نكړى نو په تحقيق سره به دغه څوك زنديق وگرزى او هر څوك چي
دغه دواړه علمونه سره جمع كړى نو په تحقيق سره دغه سرى وحق ته ورسيدئ

دریم امام شافعی رحمہ اللہ فرمایلی دی چی ستاسی له دنیا خُخه دری شیان وماته محبوب دی، اول ترک دتکلف دوهم له خلگوسره بنه معاشرت دریم پیروی اواقتهاء په لاره پسی داهل تصوف، انظر کشف الخفاء للامام العجلونی ص، ۳۴۱، جزء، ۱،

خلرم امام احمد رحمہ اللہ فرمایلی دی چی زه ترصوفیه وُبہترین قومونه نه پیژنم یوچاورته وویل چی دوی سماع اوتواجدکوی ده په جواب کنسی و رته وویل چی پریرده دوی چی یوساعت له خپل رب سره خوشحالی وکړی، غذاء الالباب شرح منظومة الآداب، جزء، ۱، ص، ۱۲۰، محمد السفارینی

محترم مورونو د تصوف او عرفان په دې برخه کې وټاسی ته په تصوفی اصطلاحاتو کې د ذکر د ډولوبیان کوم کوم چی په دې شرحه دی:

۱ (تقلیدی ذکر (۲) تحقیقی ذکر (۳) (جلی) څرگند ذکر (۴) (خفی) پټ ذکر

تقلیدی ذکر:

تقلیدی ذکر هغه ډول ذکر ته ویل کیږي، چی ډاکر محض د تقلید له رویه ذکر کوی، یعنی ژبه یې په ذکر اخته وی، مگر د زړه حضور یې لا نه وی موجود سوی، پداسی حالت کی چی یوازی ژبه په ذکر مصروفه وی، اوزره ورڅخه خبر نه وی. شیخ او مرشد کونښن کوی چی په مرید کېنی باطنی حضور، د زړه بیداری، او ذهنی تمرکز زیات کړی. شیخ پدې پوهېږی چی د سالک په لومړنی دوره کېنی د ذکر قلبی توجه او حضور نسبتا لږ وی، او دهغو مرحلو څخه چی نوی صوفی اوسالک تېریږی، د زړه د حضور پیدا کېده ضرور امر دی. ځکه چی په صوفیانه اصطلاحاتو کېنی که ذکر په خوله ویل کیږی اوزره ورڅخه غافله وی، نتېجه یې داسی ده، لکه: څوک چی تخم په ښوره زاره مخکه کېنی وکړی. چی حاصل یې طبعاً مطلوب نه وی.

تحقیقی ذکر:

د طریقت د سیر اوسلوک له مخې ذکر هغه وخت تحقق پیدا کوی، چی د کامل شیخ له لوری و مرید ته تعلیم او اجازه ورکړه سی، او دهغه په روح اوزره کېنی ځای ونیسی څوپه دې توگه د ذکر اغېزه زیاته سی. ذکر په طریقت کېنی د مرید د لومړنی مرحلې بیا تراخیرنی پړاو پوری، چی دفنا اوبقا مقامونه دي، ملگری وی، ځکه چی ذکر سره د زړه له حضوره مرید مرحله په مرحله دیوه مقام څخه ویل روحانی مقام ته لوړه وی.

جلی ذکر:

جلی او څرگند ذکر هغه ډول ذکر ته ویل کیږی چی، ډاکر نسبتا په لوړ اواز سره ذکر کوی په ځنوتصوفی سلسلو کېنی د لوړ اواز یعنی (جلی) ذکر اصل منل سوی دی، د حضرت شیخ عبدالقادر جیلانی (رح) سلسله چی په قادر په مشهوره ده و جلی ذکر ته ترجیح ورکوی.

خفی (کرار) ذکر:

خفي ياکرار ذکر وهغه ډول ذکرته ويل کيږي چې ډاکر په کښته اواز سره ذکر کوي . دحضرت شاه نقشبند (رح) طريقه چې په نقشبنديه ، سلسله سره مشهوره ده ، دخفي ذکر حالت يې منلي دي .

حتي که مريد دعادي خلگوسره په مجلس کښي ناست هم وي دخفي ذکر کولو څخه غافل نه وي . ذکرکه خفي وي ياجلي دمريد دزړه حضورلازم دي . دذکرونوعيت ، او وخت دپير اومرشد له لوري ټاکل کيږي دذکر په نوعه کښي کله داسي حالت هم راځي ، چې مريد دخپل هر نفس چې با سي يا يې بيرته ننباسي ، د دالله جل جلاله داسماؤ څخه په هغه ډول چې دپير له لوري وظيفه ورکړه سوي وي ، ذکر کوي ، دسا ايستواوبيرته ننيستوپه هر دم کښي (ذکر) دلاسه نه ورکوي ، ځکه چې دمريد دپاره دطريقت له رويه په ذکر کښي يوگړي ځنډهم تاوان لري .

محترمو مسلمانانو له مخه تر دي چي د تصوف او عرفان دشرعي حيثيت په بيان شروع درته کوم ستاسي توجه يوې ضروري خبري ته را گرځوم ، هغه دا چي دهغو شيانو له جملې څخه چي نن صبا په مسلمانانو کښي په عامه توگه منځ ته راغلي دي او د دې وړ دي چي ډېر افسوس بايد سره پرې وکړي يو لوه شئ دادئ چي له تصوف او عرفان څخه مسلمانان يا غافل دي ، او يا يې مخالف دي ، هغه خلق چي د تصوف اوعرفان عقیده لري له تصوف څخه په غفلت کښي پراته دي . د مثال په ډول په هيڅ مدرسه ، او مکتب کښي د تصوف د علم يو کتاب هم محصلينو ته نه تدريس کيږي او نه تعليم ، د اکثرو علماؤ چي پلټنه وشي نو صورتحال يې دا وي چې د تصوف د علم يو کتاب يې په ټول عمر کښي په کتب خانه کښي لا نه وي ليدلی ، او ځيني خلق لکه وهابيان بياپه دې ډول دي چي د اسلام د مقدس دين دغه عظيمه شعبه چي تصوف او عرفان دے بيخي کفر او شرک گني ، او صوفيان او اولياء کرام العياذ بالله مشرکان او کافران بولي . د بېلگي په توگه په يو کتاب کښي چې د ((فکر صوفي)) په نامه دئ او يو وهابي ملا چي عبدالرحمن نوميرې د تصوف د علم او د اولياء کرامو په رد کښي جوړ کړئ دئ او نن صبا د انترنيټ له لاري هم شائع شوه دے داسي راغلي دي : چي (العياذ بالله) تر ټولو هغو فتنو چي مسلمانان په مبتلا شوي دي لويه فتنه د تصوف ده چي ټول قسمونه د کفر ئې په بغل کښي نيولي دي . نو په دې سبب مور غواړو چي مسلمانانوته د تصوف او عرفان په اړه درجه په درجه مفصل معلومات ورکړو.

د تصوف شرعي حيثيت

محترمو مسلمانانو د تصوف او عرفان د بيان د سلسلې په دې برخه کښي تاسو محترمو ته د تصوف شرعي حيثيت ، او د صوفي دکلمې تحقيق وړاندې کوم . محترمو په اسلام کښي د تصوف شرعي حيثيت په دې ډول دے چې تصوف د دين يو داسي مهمه شعبه ده لکه څنگه چي (فقه) د دين مهمه شعبه گڼله کيږي . د (درمختار) او د فقهي د نورو معتمدو کتابو په حواله لکه څنگه چي د فقهي د علم زدکړه فرض کفائي ده دا رنگه د تصوف د علم زده کړه

هم په مسلمانانو باندې فرض کفائي ده . د اسلام په ابتدائي دورو کښې حتی د امام ابوحنيفه رحمه الله په زمانه کښې ((علم فقه)) د دين د ټولو شعبو نوم ؤ په دې ډول چې علم عقايد ، او علم د ټولو ظاهري شرعي اعمالو لکه نمونځ ، روژه ، حج . او د تصوف علم ټول په ((علم فقه)) کښې داخل وو همدا سبب دے چې امام ابوحنيفه رحمه الله خپل هغه کتاب چې په عقايدو کښې يې تصنيف کړے دے په فقه اکبر سره مسمی کړيدئ او دې ته د فقهې قديمي اصطلاح ويله کيږي ، په وروسته زمانه کښې علماوو د ډېر اهتمام له وجهې ((علم عقايد)) ځانته علم وگرځاوو او په ((علم کلام)) سره يې مسمی کړ ، او ((علم اخلاق)) يې ځانته علم وگرځاوو او په ((علم تصوف)) سره يې مسمی کړ ، او د ظاهري اعمالو علم يې ځانته علم کړ او په ((علم فقه)) سره يې مسمی کړ او دې ته جديده اصطلاح ويله کيږي . د جديدې اصطلاح له مخې د دين علم دري قسمه علم دے علم کلام ، او علم تصوف ، او علم فقه چې په قديمه اصطلاح کښې دغو درې واړو ته فقه ويله کيده . په قران کریم کښې او دا رنگه په نبوي (ص) مبارکو احاديثو کښې چې امر په تفقه في الدين راغلي دے مراد ورڅخه د همدغې قديمي اصطلاح مطابق زده کول د دغو درې واړو علومو دي . د فقهې او د تصوف تر منځ داسې شديد تړون موجود دے چې عمل کول په فقهې باندې بې له تصوفه ، او عمل کول په تصوف بې له فقهې ممکن نه دے . په قران کریم او په سنت نبوي کښې چې مسلمانان د فقهې په زدکړه امر شوه دے په هغه عمل کول بې له تصوفه ممکن نه دے .

محترمو ! تصوف مختلف نومونه لري لکه علم قلب ، علم اخلاق ، احسان ، سلوک او طريقت . په قران کریم او په سنت نبوي (ص) کښې تصوف په اکثرو ځايو کښې د احسان په لفظ سره ياد شوه دے ، او زموږ په زمانه کښې دغه علم د تصوف په نامه سره مشهور دے . محترمو! لکه څنگه چې ډېر افعال او کارونه د انسان له ظاهري اعضاو او اندامونو څخه صادرېږي (چې دې ته اعمال ظاهره ويل کيږي) دا رنگه ډېر اعمال بيا داسې دي چې د انسان له باطن او زړه څخه صادرېږي (اودغو اعمالو ته اعمال باطنه ويل کيږي) بيا لکه څنگه چې دغه ظاهري عملونه د شريعت له نظره ځيني فرض ، او واجب دي لکه نمونځ ، روژه ، زکات ، حج ، وتر ، او ځينې سنت ، او مستحب دي ، او ځيني حرام ، او مکروه دي دا رنگه د انسان باطني عملونه د قران کریم او د سنت نبوي (ص) له نظره ځني عملونه فرض دي لکه تقوی ، له خدای جل جلا له څخه ويره ، له خداے او رسول (ص) سره محبت ، اخلاص ، توکل ، صبر ، شکر ، تواضع ، خشوع ، قناعت ، حلم ، سخاوت ، حيا ، رحم دلي ، وغيره ، دغو اخلاقو ته فضائل او اخلاق حميده ويل کيږي . او ځينې باطني عملونه د انسان بيا حرام او ناروا دي لکه تکبر ، عجب ، ريا ، محبت د مال ، محبت د جاه او منصب ، بخل ، بزدي ، لالچ ، دښمني ، حسد ، کينه ، سنگدلي ، او بې محله يا له اندازې وتلې غصه ، وغيره چې دغو ته رذائل يا اخلاق رذيله ويل کيږي .

او لکه څنگه چې ظاهري اعمال تر فقهې پورې تعلق لري او د فقهې د علم له لاري د ظاهري اعمالو فرض والی او حرام والی معلومېږي او د علم فقهې د دستور مطابق هر مسلمان مکلف دے چې دغه ظاهري عملونه انجام کړي دا رنگه تمام فقها او علما پردې باندې متفق دي چې له باطني اخلاق رذيله وو څخه ځان ساتل او دا رنگه باطني اخلاق

حميده په ځان کښې راوستل پر هر عاقل ، بالغ مسمان نر ، او ښځه باندې فرض دي په دې اړه د در مختار د اول جلد ۴۰ صفحه وگوري .

له اخلاق رذيله و څخه ځان ساتلو ، او اخلاق حميده په ځان کښې راوستلو ته اصلاح النفس ، يا تزكيه نفس ، يا تزكيه اخلاق ، يا تهذيب اخلاق يا تهذيب نفس ويل كيږي او دا د تصوفو حاصل او مقصد دے . په قران كريم كي الله پاک د نفس د تزكيې په شان کښې خپلو بندگانو ته دا سپې هدايت فرمايلى دے: **قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا** (سوره شمس ۹ او ۱۰ ايتونه) . يعني په تحقيق سره په مراد ورسيدى هغه څوک چې پاک يې کړ نفس خپل له رزيلو اخلاقو څخه او په تحقيق سره نامراده شو هغه څوک چې پټ يې کړ نفس خپل په رزيلو اخلاقوسره .

محترمومسلمانانو وروڼو دتصوف اوعرفان پدې برخه کښې دهغوصفاتوبيان درته کوم کوم چې په طريقت کښې دمريد دپاره ضروردى چې په هغوصفتوسره به موصوف وي د دې دپاره چې له سلوک اودشيخ اومرشد له صحبت څخه گټه واخلي او وکمال ته ور سپري اوکه دغه صفتونه په مريد کښې موجود نه وي نوبيا له سلوک اوله صحبت څخه دمرفديض اوبرکت نسي حاصله ولاى او وکمال ته نسي رسيدلاى هغه صفتونه ټول شل صفتونه دي کوم چې دطريقت علماوو ذکرکړيدي اوشرحه يې په دې ډول ده

اول

صفت توبه ده، په طريقت کښې دمريددپاره داضروري ده چې کله له يومرشدسره بيعت وکړي نوبه دنصوح اوداخلاص توبه له ټولوگناووڅخه کاري اويياچي له هرمقام څخه واوچت اولوپمقام ته ورسپري نودتوبې تجديده کوي ځکه په هرمقام کښې چې دې وي نوځني داسي شيان سته چې نسبت وهغه مقام اووحوال ته دده گناوي بللي كيږي که څه هم دلاندي مقام وولاته هغه شيان نيك کارونه گڼل كيږي لکه چې په شريعت اوطريقت کښې دامشهورقول دى.(حَسَنَاتُ الْاَبْرَارِ سَيِّئَاتُ الْمُقْرِبِينَ)بلکي دغه مقام اوحوال چې ده درلودى نسبت وهغه مقام اوحوال ته چې اوس دې ورپورته سودطريقت له مخې گناه بلله كيږي

دوهم

صفت زهددى. يعني له دنياڅخه بې رغبتته كيدل دي،مريدبايدتارك ددنيا وي له عياشي اوله تنعم او ترغه څخه مخ اړونكى وي دمريدبايدله دنيا سره دويني قدرتعلق وي چې شرعاً دي اړتياورته لري اوفقط اوفقط دده هغه جدي حاجتونه په پوره كيږي کوم چې دې ورته اړوي،

درېم

صفت تجریددی. مرید باید مجردوي په دې معنی چي هغه ټولی علاقې اوتعلقات پري کړي اوځان ورڅخه وژغوري کوم چي شرعاً دهنې علاقې اوتعلق په مراعت کولو سره دې مکلف نه وي او دالله جل جلاله په لارکښي چي دسلوک اودطريقت لارده دې له ترقی. اوله پرمختگ څخه راگرزه وي، لکه الله جل جلاله چي فرمایلي دي

(انّ من ازواجکم واولادکم عدوّالکُم فاحذروهم)

يعني بېشکه له ښځوستاسوڅخه اوله اولادوستاسوڅخه سته دښمنان تاسي لره نوووپرېری. له دوی څخه يعني ستاسوپه ښځواو اولادو کښي داسي ښځي او اولادونه هم پيدا کيږي چي ددوی مراعت اوتعلق تاسي دالله جل جلاله اودهغه درسول(صلى الله عليه وسلم) په مخالفت کښي اچوي نوپه دې وجه دوی ستاسي دښمنان دي نو بايد له دوی څخه وويرېری. اوځانونه ورڅخه وساتي،

څلورم

صفت عقیده ده، دمريد بايد عقیده برابره وي مرید بايد هغسي عقیده ولري کومه چي داهل السنه والجماعت له مسير سره توافق لري اودڅلوروامامانو له تگلاري سره مطابقه وي، مرید بايد له هغو ټولو عقیدو څخه پاک وي کومي چي داهل السنه والجماعت دڅلوروامامانو دمسلك مخالفې دي،

محترمواسلامي وروڼوپه تېره برخه کښي ماوتاسي ته ددې خبري ذکر کړي ؤچي دطريقت اودسلوک په لاره کښي چي څوک سيراوسلوک کوي او مريدوي نودغه مرید بايد په شلوصفتوسره موصوف وي چي دهمدغوشلوصفتوله جملې څخه څلورصفتونه مایه تېره برخه کښي درته بيان کړل په دغه برخه کښي له مذکوروصفتو څخه يوتعدادنورصفتونه درته ذکرکوم چي بيان يې په دې ډول دی

پنځم له دغوشلو صفتو څخه تقوي ده مرید بايد پرهيزگار اوله الله جل جلاله څخه وپېرېدونکی وي اوله حرامواوشبهناکو شيانو څخه بايد مجتنب وي په خوراک اوچښاک اولباس اوجامه کښي بايد محتاط وي خوالبته په احتياط کښي له مبالغې اوله افراط څخه هم بايد کاروانخلي ځکه چي بيادوسواس په مرض اخته کيږي اوترڅوچي يې طاقت وي په عزيمت بايد عمل کونکی وي نه په رخصت، اودطهارت اودنظافت بايد پوره خيال ساتي، مگر په دې باره کښي هم بايد افراط ونکړي چي دوسوسي په مرض مبتلا نسي، اودارنگه په ټولواحوالوکښي داسلام دپيغمبر صلى الله عليه وسلم دغه هدايت بايد نصب ا لعين وگرځوي چي(دَعُ مَا يُرِيكَ اِلَى مَا لَا يَرِيكَ)

شپږمله دغوشلو صفتوڅخه چې دمريدپاره ضروردي صبردي، په شريعت كښي صبرپرديرې قسمه دي، اول صبرپرطاعت او عبادت دالله تعالى باندي، دوهم صبرله معصيت اوله گناؤ څخه، دريم صبرپرمصبتوباندي، په مريدكښي بايددغه درې سره قسمونه دصبرموجودوي، اوله دې سره سره مريدبايد دهغوټولو تقيداتو او پابنديو پرتا بعداري باندي صبرو كړي كومي چې دشيخ اومرشدله لوري وده ته په هغوى سره امر كړي اوله شريعت سره موافقت لري، او كه په يوه مرحله كښي په اساني سره صبركول ورته گران سي نوله تمبرڅخه دي كاراخلي او په تكلف سره دي صبركوي چې په نتېجه كښي الله جل جلاله وده ته دصبرتوفيق وركړي لكه چې داسلام پيغمبر صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي (من تَصَبَّرَ صَبَّرَهُ اللهُ)

اوم له دغوصفتوڅخه مجاهده ده مريدبايد هميشه په جهادحقيقي، جهادكامل او په جهادا كبركښي كوم چې عبارت دى له مخالفت څخه

دخواهشاتو دنفس اودشيطان مصروف وي ځكه چې نفس ترڅوچي دده دخواهش مطابق رفتارنه كيږي نو دې دډير كمزوري وړي زمري په مثال دى چې په دغه وخت كښي دې ددي توان نلري چې تا په هلاكت كښي واچوي او كله چې دده دخواهشاتو تا بعداري وكړه سي نوبيا دي ديوه زوروراو چاغ زمري په مثال گرځي اوستا پر هلاكولو باندي قدرت پيدا كوي او هلاكوي دي.

خُما معززو اسلامي ورنو! د تصوف او عرفان په تیرو دوو برخو کښي ما وتاسي ته د هغو شلو صفتو له جملې څخه کوم چي د مُريد دپاره ضرور دي اوه ۷ صفتونه بيان کړل ، اوس په دې برخه کښي د همدغو شلو صفتو له جملې څخه يو تعداد نور صفتونه درته ذکر کوم ، چي په دې شرحه دي:

۸(صفت شجاعت دى :

د مُريد دپاره په طريقت او شريعت کښي اتم صفت کوم چي په ده کښي بايد موجود وي دادى چي مُريد به شجاعت او دلاوري لري ، مُريد بايد مردانه او دلير وي ، تر څو چي دى و کولای سي چي له خپل نفس او شياطين الجن والانس سره په ميرانه مقابله وکړي او هميشه د دوى په مخالفت کښي واقع وي .

۹(صفت بَدَل دى :

مُريد بايد جواد ، سخي او شندونكى د مال وي په حقو لارو کښي ؛ ځکه چي يو خو سخاوت د اسلام د پيغمبر (صلى الله عليه وسلم) له عمده صفاتو څخه دى ، او دارنگه د اسلام د مقدس دين له نظره سخاوت د مسلمان دپاره ډير عظيم صفت دى او و الله (جل جلاله) ته د تقرب او نزديکت لويه وسيله ده ، او بل د طريقت په لاره کښي د مُريد دپاره د پر مختللو لوى عامل دى ، او له دې سره سره بخل د الله پاک په لاره کښي د پرمختللو ډير لوى عائق او مانع دى .

د اسلام پيغمبر فرمايلي دي : ﴿السخي قريبٌ مِنَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِنَ النَّارِ ، وَالْبَخِيلُ بَعِيدٌ مِنَ اللَّهِ بَعِيدٌ مِنَ الْجَنَّةِ قَرِيبٌ مِنَ النَّارِ﴾ (مشکوة وغيره) .

۱۰(صفت فتوت دى :

فتوت و جوانمردي ته ويل كيږي ، مُريد بايد جوانمرد وي ، په دې ډول چي و هر چا ته پخپله درجه کښي گوري او و هر حقدار ته خپل حق ورکوي او له نورو څخه د حقگذاري طلبدار نه وي ، او د الله تعالى په دې قول چي : ﴿وَأْتِ كُلَّ ذِي حَقِّ حَقَّهُ﴾ او دارنگه د اسلام د پيغمبر په دغو ارشاداتو چي : ﴿كَلِمَ النَّاسِ عَلَى قَدْرِ عَقُولِهِمْ﴾ او ﴿وَأَنْزَلَ النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ﴾ باندي عمل کونکى وي .

۱۱(صفت صدق دى :

مُريد بايد صادق وي ، د مُريد ټولي معاملې که له خدای سره وي او که د خدای له مخلوق سره وي بايد پر صداقت بنا وي ، او همپشه يې بايد داسلام د پيغمبر دغه هدايت نصب العين گرځولئ وي چي : ﴿الصدقُ ينجي و الكذبُ يهلك﴾ .

۱۲(صفت علم دى :

مُرید باید په هغه اندازه دیني علم حاصل کړئ وي کوم چي دى ضرورت ورته لري؛ ځکه د ضرورت په اندازه ددین علم ایزده کول پر هر مسلمان باندي فرض دى .

امام اعظم أبو حنیفه (رحمه الله تعالى) چي د کومو أحادیثو روایت کړئ دى د هغوى له جملې څخه (لکه چي طحطاوي ذکر کړيدي) يو حدیث دادئ چي: **طلب العلم فریضة علی کل مسلم** .
(صفت نیاز دى :

مُرید باید نیاز او عاجزي ولري ، په هیڅ حالت کښي باید عجز ، تواضع او تذلل په دې شرط چي د الله (جل جلاله) دپاره وي له لاسه ورنکړي او د اسلام د پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) و دغه مبارک حدیث ته ځیر وي چي : **مَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَهُ اللَّهُ** .

محترم وروڼو دهغو شلوصفتوله جملې څخه کوم چي په طریقت کښي دمريد دپاره ضروردي دتصوف اوعرفان په تېروبرخو کښي ديارلس صفتونه ماوتاسي ته بیان کړل اوس دهمدغوشلوصفتوله جملې څخه وځینونوروصفتوته گورئ، چي په دې ډول دى
(صفت عياري دى،

ددغه صفت مقصد دادئ چي مرید باید خپل ځان ناچيز وشميري او په لااباله توگه باید خپل ځان ته همپشه کتونکئ وي ، اوله فروتنئ څخه ډک وي، لکه چي یوبزرگ په فارسي نظم کښي فرمایلي دي،

در عشق یاربین که چو عیّار میرویم سرزیر پانهاده چو شطّار میرویم

در نقطهء مراد بدین دورما رسیم زیر ابرهه همیشه چوپر کار میرویم

جانزادای یارگرانمایه کرده ایـم ورحکم میکند بسردار میرویم

مرگ ارکسي بجان بفروشد همیخریم عیار وار زانکه بریار میرویم

مراچه غم زدوخ وباخلمان چکار دل داده ایم ما بردلدار میرویم

(صفت ملامتیاده،

په دې معنی چي مرید باید په دې ډول وي چي نام اوننگ، مدح او ذم ،رد او قبول دخلگودده په نزد یوشان وي، نه باید دنامه اود شهرت خواهشمندوي اونه باید ددې فکراوسوچ ورسره وي چي خلگ زمانه وایي اوکه بدوایي اوپه خلگوکښي زه مقبول یم اوکه نامقبول یم اونه باید په دې باک اوپروا کونکئ وي چي خلگ له ماسره دوستي کوي اوکه دښمني کوي، بد راته وایي اوکه ښه راته وایي

۱۶) (صفت عقل دی،

مرید باید عقل مندوي اوپه هریاب کښي له هوشیاری او بیداری څخه کاراڅتونکې وي، اوپه مقتضی د عقل عمل کوي خصوصاً دخپل استاد پیر او مرشد په باره کښي

۱۷) (صفت ادب دی،

مرید باید ادبناک وي او ځاوند د ښو اخلاقووي خصوصاً له خپل شیخ او استاد سره باید له لوی ادب څخه کاراڅتونکې وي، اوپه ظاهر او په باطن کښي دخپل شیخ و اشاراتو ته متوجه وي، او که شیخ وده ته دده پر تقصیراتو باندې کومه تنبیه ورکړي نو دفعته باید دخپل شیخ له تنبیه سره سم دخپلو تقصیراتو اصلاح وکړي، اوپه دې باب کښي باید له هر قسم تعلل، حجت گويي او بهانه جوړي څخه ډډه کونکې وي،

مولانا روم صاحب دادب په باب کښي فرمایلي دي ،

از خدا خواهيم توفيق ادب بي ادب محروم ماند از لطف رب

بي ادب تنهانه خود را داشت بد بلكي آتش درهمه آفـــــــــــــــاق زد

هر چه بر ما آید از ظلمات غم آن ز بی باكي و گستاخي است هم

همدارنگه یوبل بزرگ فرمایلي دي

حافظ اعلم و ادب ورز که در حضرت شاه هر کرانست ادب لائق خدمت نبود،

محترم و اسلامي و روڼود تصوف او عرفان په دې برخه کښي د مرید د شلو صفتوله جملې څخه د اتلسم او نولسم اوشلم صفت بیان درته کوم او دا ولسو صفتو بیانونه مي په تېرو برخو کښي درته کړيدي،

۱۸) (صفت حسن خلق دی :

مرید باید ښه اخلاق ولري اوله تکبر، تفاخر اوله عجب اوله جاه طلبی څخه اجتناب کونکې وي له خپلو ملگرو اوله هر چا سره باید په ښو اخلاقو گزاره کوي، د اسلام په مقدس دین کښي ښه اخلاق په ډیره لوړه کچه اهمیت او ارزښت لري، د اسلام پیغمبر صلی الله علیه وسلم په یوه حدیث کښي کوم چي په مشکوة وغیره کښي ذکر سویدی فرمایلي دي

(ان من احبکم الي واقربکم مني مجلسایوم القيامة احسنکم اخلاقاً)

او بالمقابل بد اخلاق د اسلام د مقدس دین له نظره د دنیا و آخرت د دنیا کامې او بد بختی ډیر غټ سببونه دي

۱۹(صفت تسلیم دی :

مُرید بایدو خپل مرشد او استاذ ته ظاهراً اوباطناً خپل واک او اختیار وسپاري ، خو په دې شرط چې استاذ او مرشد یې واقعاً مرشدوي کامل او مکمل وي، ټگ اوناقص نه وي ځکه له ناقص استاذ څخه اخذ او تعلم د طریقت له مخي داسي مثال لري لکه له شیطان څخه چې د علم اخذ کوي

مولانا رومی صاحب فرمایلي دي :

چون بسی ابلیس آدم روی هست — پس به هر دستی نباید داد دست

زانکه صیاد میزند بانگ صفر — تا بگردد مرغ را آن مرغ گیر

حرف درویشان بدزدد مرد دون — تا بگوید بر سلیمی آن فسون .

او دارنگه د طریقت علماً فرمایلي دي چې مُرید به و مُرشد کامل مُکمل ته داسي تسلیم وي لکه مُرده چې و غسل ورکونکي ته تسلیم وي .

۲۰(صفت تفویض دی :

مُرید باید په مقتضی ددې قول د خدای پاک چې ﴿ وَأَفْوُضْ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴾ خپل ټول کارونه و الله (جل جلاله) ته وسپاري ، لکه چې یوه بزرگ فرمایلي دي:

وكلت إلى المحبوب امري كله — فان شاء احياني وان شاء اتلفا

اولکه چې یوبل بزرگ فرمایلي دي

بگذاشته ام مصلحت خویش بدو — گریکشد ورزنده کنداوداند

تادل رقم عشق برجان دارد — باران بلا برسر دل مپبارد

جاناب سرت کزتونگردانم روی — گرعشق هزارازین برویم آرد، والسلام

قد رمنوورونوکوم څه چې زه په دغه اوپه راتلونکو برخه کښي درته لیکم نوباعث پرهغه باندي داشئ دی چې له ځینو ویب سایټو څخه زما ځیني بیانونه کوم چې د تصوف او عرفان په اړه دي بعضو عربي مواقعو او ویب سایټو کوم چې و عراق اوو غیره ته منسوب دي نقل کړيدي اوبیایې دا خبره زیر بحث گرځولې ده چې دافغانستان یونامتو عالم مولانا محمد معین الدین ابوالفضل په رسمی مواقعو کښي د تصوف مدح، صفت اوبیان کوي اوپه دې باره کښي ډیرو عربو علماوو خپل نظرونه ورکړيدي چې په هغوی کښي اکثر مثبت نظرونه دي که څه هم زیات

ددغو اکثر و علمو او سلفيان دي، او صرف دوو يادرو سلفی عالمانو منفی نظر ورکړيدی خوددغو علمو او د نظرو په اول سرخط کښي چي کوم بيان په مذکور وويب سايتو کښي ذکر سويدي دهغه معنی او مطلب په دې ډول دی :

نن ورځ مي په ځينورسمي مواقعو کښي وليدل چي مولامعين الدين ابوالفضل دتصوف مدحه کوي ، دغه رباني عالم د تصوف په اړه وځلگو ته بيانونه ورکوي او د تصوف له اهميت څخه بحث کوي ، د مولانا معين الدين له دغو بيانانو څخه دا خبره څرگنده سوه چي کومه اواز په ځمور د عربو په منځ کښي خپره سوېده چي د افغانستان عالمان او طالبان له تصوف څخه منکر دي او د سلفيت عقیده لري دروغ او بې اساسه ده ، بلکي د افغانستان عالمان او طالبان اهل د تصوف حقيقي دي او ددين د دښمنانو په مقابل کښي په شجاعتمنده او صادقانه توگه جنگيږي .

او ځينو عمده عالمانو د دوی داسي نظر ورکړی دی چي په اسلام کښي چي کوم نامتو او باشجاعته مجاهدين تير سويدي نو هغه ټول متصوفين وو ، لکه عثمانیه سلاطين ، صلاح الدين ايوبي ، محمود غزنوي او لکه عمر مختار وغيرهم .

— ما چي د دوی نظرونه ټول وکتل نو و درو خبرو ته ډير سخت حيران او په تعجب کښي پاته سوم :

اول ودې خبري ته چي په موجوده زمانه کښي پداسي حساسو او نازکو حالاتو کښي چي د دنيا ټول کافران سره له دې چي دوی په خپل مابین کښي زيات پريکړونونه ، عداوتونه او اختلاف د نظر سره لري د مسلمانانو په مقابل کښي يو صف او متحد ملت گرځيدلي دي ، او مسلمانان (پر ځای ددې باند چي له مذهبي تعصباتو څخه لاس واخلي او خپل جزئي او فرعي اختلافات غير ملتفت اليها وگرځوي او د کفارو په مقابل کښي ودریږي او له اسلام څخه دفاع وکړي) نور هم په مذهبي تعصب کښي تشدد او ټينگار کوي او د کفر تر دفاع يې ودغه کار ته اهميت ورکړی دی .

دوهم ودې خبري ته چي د فغانستان مسلمان ملت ، خاص بيا د افغانستان عالمان او طالبان د امام اعظم ابو حنيفه (رضي الله عنه) مذهبان دي او په علم عقايد کښي د علم الهدی امام ابو منصور ماتريدي (رحمه الله تعالى) پیروان دي ، نو بيا به په دوی کښي داسي خلگ څنگه پيدا سي چي هغوی دي له تصوف څخه انکار کوي ؛ ځکه له تصوف څخه انکار له حنفييت او ماتريديت څخه په قطعي ډول خارجيدل دي .

درېم ودې خبري ته چي د تصوف مطلب زهد او تزکیه ده ، يعني له ناروا خويو څخه ، لکه کبر ، حسد ، فخر ، بخل وغيره ځان پاکول ، او تحليله يعني په ښو اخلاقو سره ځان ښايسته کول دي .

نو که څوک دا ډول عقیده ولري چي العباد بالله تصوف داسلام يو جزء نه دی نو دا عقیده يې دې لره مستلزمه ده چي په اسلام کښي زهد نسته ، په اسلام کښي دانسته چي له بدو اخلاقو به ځان صفا کوي او په ښو اخلاقو به ځان ښايسته کوي ، سره له دې چي الله پاک فرمايلي دي :

❖ قد افلحَ مَنْ زكَّها و قد خابَ مَنْ دسها . ❖

او سربيره پر دې پر اهل تصوف باندي طعن ويل دمسلمانانو پر څلورو امامانو باندي او دارنگه پر هغو ټولو مخکښو علماؤ باندي طعن ويل دي کوم چي د هغوی له امامت او جلالت د شان څخه منکرين د تصوف او د اهل تصوف هم انکار نه سي کولای .

په راتلونکو برخو کښي به زه انشاءالله و تاسي ته د څلورو امامانو او دارنگه د عالم اسلام په منځ کښي د مسلمو علماؤ ، لکه امام نووي ، امام عز بن عبدالسلام ، علامه سيد شريف الجرجاني ، شيخ محمد ابو زهره ، امام محاسبي وغيرهم نظرونه او بيانونه د تصوف او د اهل تصوف په باره کښي ذکر کړم .

محترم ورونيو اوس دامت مسلمه دهغو امامانو او عالمانو کوم چي د تمام امت مسلمه مخکښان او ټول امت مسلمه ته مقبول دي دا قوالو په ذکر پيل درته کوم هغه قولونه ددوی چي د تصوف په اړه يې کړيدي د څلورو امامانو قولونه دمخه هم ما درته ذکر کړيو او بس بيا انشاءالله ددغو اقوالو د جريان په اخير کښي د هريوه قول درته ذکر کړم .

د تصوف په اړه دامت مسلمه د علماوو قولونه په دې شرحه دي:

اول : امام النووي، المتوفى سنة (٦٧٦) هجري (رحمه الله تعالى) .

محترم ورونيو امام نووي هغه عالم دى کوم چي وټول امت مسلمه ته مسلم او مقبول عالم دى او د صحيح مسلم شارح دى حتى هغه خلگ هم کوم چي د تصوف د ښمنان دي امام نووي په هراعتبار تسليموي او مني يې ، د تصوف په اړه ده په خپله رساله کښي کومه چي په ❖ مقاصد الامام النووي في التوحيد والعبادة واصول التصوف ❖ سره نامداره سوېده داسي فرمايلي دي:

اصول طريق التصوف خمسة، (١) تقوالله في السر والعلانية، (٢) اتباع السنة في الاقوال والافعال (٣) الاعراض عن الخلق في الاقبال والادبار (٤) الرضا عن الله في القليل والكثير (٥) الرجوع الى الله في السراء والضراء .

يعني د تصوف د طريقې او د لاري ټول بنيادي اصول او اساسات پنځه شيان دي :

١) : (تقوى او ويره له الله جل جلاله څخه په په پټه او په ښکاره کښي، يعني هر څوک چي له تصوف سره رښتوني تعلق لري نوهغه به له الله جل جلاله څخه ويرېږي او دغه وېره به يې په دې ډول وي چي که تنها او يوازي وي هم له الله جل جلاله څخه به وېرېږي او که په خلگو کښي وي هم له الله جل جلاله څخه به ويرېږي .

٢) : (اصل او اساس د تصوف اتباع د سنت در رسول عليه السلام ده په ټولو قولواو په ټولو فعلو کښي دده .

يعني تصوف خلگ ودې ته رابولي چي خپلي خبري او لفظونه او خپل ټول کارونه د رسول (صلوات الله عليه واله وصحبه اجمعين) د سنت او طريقي تابع وگرځوي .

۳) : (اصل او اساس د تصوف اعراض او مخ اړول دي له مخلوق څخه په حال د اقبال او د اِدْبَار د دواړو کښي .

يعني هر څوک چي له تصوف سره واقعي تعلق ولري نو هغه به و خلگو ته هيڅ اسره نکوي او نه به هغه قسم گډون او اختلاط له خلگو سره کوي کوم چي دى له الله (جل جلاله) څخه په غفلت کښي اچوي ، بلکي په کامله توگه به و الله تعالى ته متوجه وي ، او دا صفت به په هر حال کښي وده ته ثابت وي ، هم په حال د اقبال ❖ او د مخامخ کيدو کښي له خلگو سره او هم په حال د اِدْبَار ❖ کښي يعني په حال کښي د شا گرځولو و خلگو ته .

۴) (اصل او اساس د تصوف راضي کيدل دي له الله (جل جلاله) څخه په لږ او په ډير په دواړو کښي .

يعني څوک چي مدعي د تعلق د تصوف وي نو په ده کښي به دا صفت موجود وي چي له الله جل جلاله څخه به په هغه حال کښي هم راضي وي چي کم شئ وده ته ورکړ سي ، مثلاً مال يې کم وي ، اولاد يې کم وي ، عزت يې کم وي او رتبه يې کمه وي ، او په هغه حال کښي به هم راضي وي چي ډير شئ ورکړ سي .

۵) : (اصل او اساس د تصوف رجوع ده و الله (جل جلاله) ته په خوشحالي او په راحت کښي ، او دارنگه په تکليف ، مرض او مصيبت کښي .

يعني متصوف انسان به په هيڅ حالت کښي د الله (جل جلاله) په تعلق ، عبادت او بندگي کښي سستي او کمزوري نکوي ، نه بې خوشحالي ، اسايښ او راحت د الله پاک له بندگي څخه راگرځوي ، او نه به مصيبت ، غم او تکليف و ده ته ددې باعث گرځي چي د الله پاک په بندگي کښي تکاسل او تغافل وکړي .

محترمو مسلمانانو ! د اسلامي امت ددغه ستر امام قول او نظر می کوم چي د تصوف په اړه يې کړئ دئ درته بيان کړ ، نو اوس قضاوت او فيصله تاسي وکړي چي د تصوف مقصد دغه پنځه شيان سي لکه چي امام نووي فرمايلي دي ، او سره له دې يو څوک له تصوف څخه انکار کوي يا بد پر وايي ، نو ايا ! دغه انکار او بد ويل بې په حقيقت کښي دا معنی ونلري چي : په پټه او ښکاره کښي له الله څخه ويره ښه کار نه دئ ، او دارنگه متابعت د رسول (عليه السلام) ښه کار نه دئ ، دارنگه العياد بالله په هر حال کښي و الله (جل جلاله) ته راجع کيدل ښه کار نه دئ ؟ .

او چي دا معنی ولري نو بيا و دغو خلگو ته په کومه سترگه بايد وکتل سي کوم چي له تصوف او له اهل تصوف څخه انکار کوي او بد پر وايي ؟

تنبیه :

محترمو ورونو! دلته د یوې خبرې ذکر کول ضروري گڼم هغه داده چې کوم تصوف چې زه یې مدح او صفت درته کوم، او دارنگه کوم اهل تصوف چې زڼې تائید کوم او پر منکرینو باندي یې بد وایم له دې څخه ځما مقصود صحیح او حقیقي تصوف او اهل تصوف دي، پاته سوه هغه خلگ چې په ټگۍ برگی او په دروغو سره و تصوف ته خپل ځانونه منسوبوي او ددې ادعا کوي چې موږ اهل طریقت یو او خود ساخته رویې او طریقې یې په مخه پسي اخستي دي، چې له ظاهر او باطن د شریعت څخه مخالفې دي، لکه په موجوده زمانه کښي چې په هر اسلامي هیواد کښي دغه قسم ټگان موجود دي، نو دا نه زه اهل تصوف او اهل طریقت بولم او نه له دوی څخه دفاع کوم.

د شریعت په علماؤ کښي هم علماؤ سوء، علماؤ باطل او علماؤ دنیا پیدا کیږي، او و طریقت ته چې کوم خلگ ځانونه منسوب بولي په هغوی کښي هم دغه ډول بد خلگ پیدا کیږي، دا هغه خلگ دي چې د دوی په باره کښي مولانا جلال الدین رومي (رحمه الله تعالی) فرمایلي دي :

چون بسی ابلیس آدم روی هست
 پس به هر دسټې نباید داد دست
 حرف درویشان بدزدد مرد دون
 تا بگوید بر سلیمې آن فسون
 زانکه صیاد میزند بانگ صفر
 تا بگیرد مرغ را آن مرغ گیر.

والسلام ومن الله التوفيق

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**